ԱՒԵՏԱԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԲ. ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՄԱՐՏ 23, 1899 ԹԻՒ 12

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երես
Աղօթքն Ի՞նչ է	89
Ազատուիլ Զուզել	89
Մէկ Տաղանդ	90
Դէպ Առաջ Նայիլ	90
Մտածումներ	91
Ժպիտներուն Զօրութիւնը	91
Ոգեւից Ըմպելիք	91
Բնալեզ	92
Ափրիկէի Գաճաճները	92
Մրջիւններ	92
Սուրբ Գիրք Համբուրել	92
Հրեայք եւ Ծնունդ	93
Սպանիական Պատերազմին Ազդեցութիւնն Միացեալ Նահանգաց Վրայ	93
Ցող Րիվըր	94
Ազդ	94
Հանդէս Քաղաքական	95
Դրամական	96

ԱԻԵՏԱԲԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ կը հրատարակուի ամեն հինգշաբթի օր։

Տարեկան գինն է ամեն տեղուոյ համար կանխիկ $1\frac{1}{2}$ մեճիտիյէ, վեցամսեայն՝ $\frac{3}{4}$ մեճիտիյէ։ Թղթատարի ծախքը Խմբագրութեան վրայ է։ Մէկ թերթի գինն է 30 փարա։

Խմբագրութեան վերաբերեալ նամակներ պարտին ուղղուիլ առ Տր. Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, իսկ բաժանորդագրութեան վերաբերեալներն՝ առ Տր. Ձ. Ք. ԿՐԻՆ, Ամերիկան Խան, կ. պոլիս։

Ամերիկայի Միսիոնարաց Ընկերութեան կողմանէ,
Ձ. Ք. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ

ԱՂՕԹՔՆ Ի՞ՆՉ Է

Պրուքս եպիսկոպոսն երբեք աւելի մեծ ճշմարտութիւն մը յայտնած չէ այնքան համառօտ կերպով որքան երբ ըսաւ, "Աղօթքը Աստուծոյ դժկամակութեան յաղթել չէ, այլ ամուր բռնել անոր յօժարութիւնը։" Շատ անգամ պէտք կայ որ մենք Աստուծոյ կամքն ընդունելու մեր դժկամակութեան յաղթենք, որպէս զի կարենանք ուղիղ յարաբերութիւններ ունենալ անոր հետ։ Երբեմն այս մաքառումը կը կոչենք Աղօթք, բայց հաճախ է այդ անուան։ Մա գաղափարն ալ թէ մենք համոզելու ենք զԱստուած որ մեզի ողորմի՝ շատ խոր արմատ ձգած է։ Քիչեր կը հասկնան թէ ան աւելի պատրաստ է տալ քան մենք պատրաստ ենք ընդունելու, և թէ ընդունելութեան արգելքներն ամբողջովին մեր կողմն են։ Աղօթքը գլխաւորապէս Ցէրն ընդունելու համար մեր հոգիներուն բացումն է, նաև անոր հետ անոյշ խօսակցութիւն մը՝ որ մեզ իր պատկերին կը փոխէ։

ԱԶԱՏՈՒԻԼ ԶՈՒԶԵԼ

Կարճ պարապուրդի մը առիթով ծովեզերեայ քաղաք մը դացած էի։ Օդը սաստիկ տաք էր, փոթորկի ազդարար նշան բարձրացուած էր։ Շատ նաւավարներ նկմարած էին նշանը և իրենց նաւերը նաւահանգստին մէջ խարսխած՝ երբ փոթորիկն սկսաւ։

Առաւօտ մը կը պատրաստուէի նախաճաշի նստիլ, և ահա լսեցի արագ ոտնաձայն մը տունէն դուրս և "փրկանա՛ւ" աղաղակները։ Հասկցայ թէ նաւ մը վտանգի մէջ էր։ Փողոց վազելով օդնեցի փրկանաւը ծովի իջեցնողներուն, և բազմութեան հետ կայնեցայ դիտել արի նաւաղները որ կը փութային օդնութիւն հասցնել արկածեալներու։ Նաւը դէպ ուր կը դիմէին՝ անկառավարելի էր և նաւահանգստին բերնէն քշուած էր ժայռերուն կողմը։ Բարեբախտաբար աւազակոյտ մը արգելք եղաւ անոր աւելի առաջ երթալուն։ Նաւը թէև ուժգնապէս բախեցաւ անոր, բայց անտարակոյս աղատուեցաւ անմիջապէս ջախջախուելէ, ինչպէս պիտի ըլլար եթէ ուղղակի ժայռերուն զարնուէր։

Նաւուն մարդիկն ալիքներուն սաստկութենէն չէին դիտեր թէ փրկանաւը ճամբայ ելած էր զիրենք ազատելու համար։ Ուստի վտանգի նշաններ կու տային եղերաբնակներուն ուշադրութիւնն հրաւիրելու համար։ Մինչդոյն ժամանակ նաւահանգստի դէտերն անձկութեամբ կը դիտէին աղատարարները։ Մտէպ անեղբևդրի կ'ըլլային անոնք մեծաթաւալ ալիքներուն մէջ, բայց վերջապէս տեսնուեցաւ թէ հասան արկածեալ նաւուն։ Սակայն, ի զարմացումն դիտողներուն, տեսնուեցաւ թէ արկածեալ մարդիկը, փոխանակ անմիջապէս իրենց վտանգաւոր կացութենէն ազատուելու միջոցներէն օգտուելու, աղատարարներուն հետ կը խօսակցէին։

Քիչ յետոյ փրկանաւը բաժնուեցաւ և պահ մը սպասեց։ Ապա նորէն մօտեցաւ արկածեալ նաւուն և խօսակցութիւնը կրկնուեցաւ։ Դարձեալ բաժնուելով փրկանաւն ուղղուեցաւ դէպ ի ծովեզր։ Դէտերն ապշեցան։ Այս եղական ընթացքն ի՞նչ կրնար նշանակել։ Երբ փրկանաւը վերադարձաւ, գաղտնիքը բացատրուեցաւ։ Խրած նաւուն մարդիկն յայտնապէս լիովին չզգալով իրենց կացութեան վտանգաւորութիւնը՝ մերժած էին լքանել իրենց աշխարհային հարստութիւնները և աշխատած էին աղատարարներուն պետն համոզել որ նաւուն մէջ ընդունի իրենց դոյքերն ալ։ Նա հաստատապէս մերժած էր փրկանաւն այնքան ծանրաբեռնելով վտանգի ենթարկել ամենուն կեանքը։ "Մեր դործն է կեանք աղատել և ոչ դոյք," ըսած էր և պահ մը սպասած էր, յետոյ նորէն նաւուն մօտեցած էր կեանք աղատելու համար։ Մարդիկը նորէն հաւանած չէին և ուստի այլևս ուրիշ դործ չէր մնացած, բայց եթէ իրենց ճակատագրին թողուլ զանոնք։

"Աղատման յոյս կա՞յ երբեք անոնց համար," հարցուց նաւահանգստի վերատեսուչը։ "Ոչ երբեք," պատասխանեց փրկանաւուն վարիչը. "նաւուն յետագողմը խորտակուած է և սկսած է ջրով լեցուիլ։ Երկու ժամ հազիւ կրնայ դիմանալ։" "Մարդիկ," ըսաւ նաւահանգստի վերատեսուչը, "զանոնք աղատելու երկրորդ փորձ մը ընել յանձն կ'առնե՞ք։" "Այո, այո, տէր," պատասխանեցին անոնք և քիչ ժամանակէն փրկանաւը նորէն բացուեցաւ։ Արկածեալներն այլևս խօսակցութեան չձեռնարկեցին, իրենց վտանգը լաւ հասկցած էին։ Ուստի թողլով իրենց դոյքերը՝ մնան փրկանաւը և ծովեզրը հասան ապահովութեամբ։

Երբ անոնք առաջին անգամ մերժեցին աղատարարներուն առաջարկը, չկրցայ չմտածել. "Ի՞նչ կը զգայ արդեօք Աստուած երբ, իր միածին Որդին մեղաւորներուն համար փրկանք տալէն ետև, կը լսէ այն անոտի պատճառները զորոնք մարդիկ մէջ կը բերեն չընդունելու համար իր փրկութիւնը։" Սակայն մեր Աստուածը սիրով ու ողորմութեամբ լեցուն է և տակաւին կը հրաւիրէ մեզ։ Եթէ մարդիկ անոր դառնան և խոնարհ հաւատքով աղօթեն որ թողութիւն տայ

իրենց մեղքերուն, չմերժեր զանոնք։ Սա-կայն «ինսո՞ր պիտի ազատինք՝ թէ որ անհոգ ըլլանք անանկ մեծ փրկութենէ մը» (եբր. Բ. 3)։

ՄԷԿ ՏԱՂԱՆԴ

Պարգևը կամ տաղանդը զոր մեր Տէրը մեզի կը յանձնէ որ գործածենք՝ իւրաքանչիւրիս անհատական կարողութեան հետ ուղիղ համեմատութիւն ունի։ Տէրը չպահանջեր ծառայութիւն մը զոր մատուցանելու անկարող ենք մենք։ Չպահանջեր ցերեկեայ աշխատութիւն մը, լոյսէ մեղ զրկելով։ Չպահանջեր որ կրաբունք առանց տապարի կամ փորագրենք առանց երկաթ գործի։ Զբեռնատարներ տղան մեծ մարդու բեռով։ Չպահանջեր որ հինգ տաղանդ գործածենք, երբ մենք միայն մէկ տաղանդ գործածելու կարողութիւն ունինք։ Արդարև կրնանք մեր անխոհեմութեամբ և փառասիրութեամբ ձեռնարկել շատ բաներու, որոնց յարմարութիւն չունինք և որոնք մեր ոյժէն վեր են, բայց ատով Տէրոջը չենք ծառայեր ճշմարտապէս։ Շատ աւելի աղէկ կ'ըլլայ որ ընենք այն բանը զոր Տէրը մեզի կու տայ ընելու, փոյթ չէ ո՛րչափ ալ խոնարհ ըլլայ, և ընենք հաւատարմութեամբ ու աղէկ։

ԴԷՊ ԱՌԱՋ ՆԱՅԻԼ
[Խմբագրական]

Բարեկամ մը մեզի կը պատմէ աստեղագէտի մը եւ Հրատի բնակչի մը երեւակայական մէկ խօսակցութիւնը հանդէսի մը մէջ հրատարակուած։ Հրատցին կ'ըսէ թէ աշխարհի բնակիչներուն մեծ թերութիւնը սա է որ միայն մէկ ուղղութեամբ կրնան նայիլ։ Ցիշողութիւնը զանոնք կը կարողացնէ տեսնել իրենց եակին գտնուած բաները, բայց չեն կարող անոնք տեսնել այն բաները որ որոնք դեռ օր մը հոքը պիտի երեւին կամ պատահին։ Հրատի վրայ կեանքի պայմանները շատ տարբեր կը ցուցուին։ Հոն ամէն բնակիչ, երբ իր կարողութիւնները գործածել սկսի, անմիջապէս կը տեսնէ առջեւի բաները մինչեւ իր կենաց վախճանը։ Արդիւնքը սա կ'ըլլայ որ կենաց հորիզոնը շրջունակ կը նեղնայ մինչեւ որ միայն մէկ տարի կը մնայ, ապա մէկ ամիս եւ ապա մէկ օր։ Մինչեւ այդ ժամանակ Հրատցին բոլորովին պատրաստ կ'ըլլայ մեռնելու եւ իր աչքերն ուրիշ աշխարհի մը մէջ բանալու։

Ինչ որ Հրատցին մտանանիչ կ'ընէ իրրեւ թերութիւն՝ մեր կենաց ամենէն յարգի հանգամանքներէն մին է։ Դէպ ի հոս նայելու առաւելութիւններն անհաշուելի են։ Ցորքան լաւ անցուած է կեանքը, յիշողութիւնը կու տայ զրեթէ անխոտոր հաճոյք։ Ցուսախաբութեան եւ սիրելիներու կորստեան բացած վէրքերը կը բուժուին ժամանակի ընթացքին մէջ, եւ մենք վերյիշելով անցեալ օրերու հաճելի փորձառութիւնները կրկին ու կրկին կը վայելենք զանոնք, որպէս թէ անցեալն հոս բերելով։ Մեր սխալներուն եւ մեղքերուն յիշատակն իսկ ընութիւն մ'ունի մեզի օգտակար ըլլալու, քանզի կը զգացնէ մեզի մեր վտանգները եւ կը ցուցնէ բարոյական մաքրութեան եւ Աստուածային օգնութեան պէտքը։ Չէինք կրնար մարդ ըլլալ առանց այսպէս դէպ ի հոս նայելու, եւ եթէ այս կարողութենէն զրկուինք, աւելի քան կիսով կը կորսուի կեանքին արժէքը։ Ցիշողութեան կորուստը որ անբաժան է խոր ծերութենէն՝ այնքան մեծ դժբախտութիւն է որքան մարմնական ոյժի կորուստը։

Դէպ առաջ նայելու կարողութիւնը նոյնքան անյարմար պիտի ըլլար մեր վիճակին։ Այդպիսի կարողութեամբ օժտուած էակը չէր կրնար մարդու կեանք վարել։ Անոգեալ տապանքներ տակաւ կը կորսնցնեն իրենց վշտացուցիչ հանգամանքը, բայց դալուկ տապանքներ այնպիսի վերքեր պիտի բանային որ պիտի խորտնային քանի որ ժամանակը մօտնար։ Եւ ամէն ձեռներէցութիւն պիտի ջլատուէր։ Ուսման եւ դիտութեան ամէն ջանք պիտի դադրէր։ Տղայք պիտի չկրնային մրցման խաղերու մասնակցիլ, վասն զի սկիզբէն իսկ պիտի գիտնային թէ մրցանակն ո՛վ պիտի չհաղթ։ Պատերազմներ պիտի չըլլային, քանզի առաջուց պիտի գիտցուէր թէ ո՛ր կողմն յաղթող պիտի հանդիսանայ եւ զինուորները պիտի դիտնային թէ որո՛նք պիտի մեռնին պատերազմի պահուն։ Շատ տուներ պիտի չշինուէին քանզի տէրերը պիտի նախատեսէին թէ պիտի այրուին ատենք, եւ ապահովագրական ընկերութիւններ անկարելի պիտի ըլլային։ Շատ տղայք պատշաճատէս պիտի չսիրուէին եւ չհնամտուէին, քանզի անոնց ծնողքը պիտի նախատեսէր անոնց վաղաժամ մահը կամ անոնց ապագայ անարժան ընթացքը։ Արդարեւ ամէն բան պիտի փոխուէր։ Ցոյսէ բխող ամէն ուրախութիւն պիտի կորսուէր։ Եւ նկարագրի մեծ կրթութիւնն ալ որ կու տայ աննպատակ պարագաներու յաղթելէ եւ անձամբ մեզի համար ճամբայ մը հարթելէ դէպ յաջողութիւն՝ պիտի կորսուէր մեծ մասամբ։ Վերջնական անյաջողութիւն նախատեսողները ճիգ պիտի չթափէին եւ վերջնական յաջողութիւն նախատեսողները քուն իսկ այդ նախատեսութեան պատճառով պիտի զրկուէին բարոյական օգտին մեծ մասէն։ Ուստի կ'ըսենք Հրատի երեւակայական բնակչին, «Բարով վայելէ իր վիճակը,» քանզի մենք կ'ընտրենք մերը պահպանել։

Բայց կան դէպ առաջ նայելու կերպեր որ հնարաւոր են եւ բաղձալի։ Կայ դիտական նախատեսութիւնը։ Աստեղագիտութիւնը մեզի թոյլ կու տայ նախատեսել խաւարումներ եւ երկնային մարմիններու ուրիշ երեւոյթներ եւ ճշդիւ յայտնել կանխաւ անոնց ժամանակը եւ որպիսութիւնը։ Օդերեւութաբանն հիմա կարող է մէկ երկու օր առաջ բաւական ստուգութեամբ գուշակել օդին վիճակը։ Ամերիկայի վերջին ահարկու փոթորիկը նախատեսուած էր, եւ երկաթուղւոյ ընկերութիւններ կը յանդիմանուին որ առաջուց իրենց երկաթուղւոյ գիծերը մաքրելու կարգադրութիւններ չըրին։ Դիտուններ կան որոնք կը յաւակնին ըսել մեզի թէ քանի՛ միլիոն տարիէն արեւն այնչափ պիտի պաղի որ մարդկային ամէն կեանք պիտի ջնջուի մոլորակիս վրայ։ Աստղիսի կանխադիտութիւնն արժէք չունի, բայց փոթորիկներ ու երաշտութիւններ եւ երկրաշարժներ նախատեսելու կարողութիւնը մարդոց օգտակար է։

Կայ ուրիշ տեսակ նախատեսութիւն մը որ դիտական ծանօթութիւն չպահանջեր։ Եւ այն է պատահականութիւններու նախատեսութիւնը։ Կը տեսնենք թէ կարգ մը բաներ կրնան պատահիլ, եւ անոնց համար պատրաստութիւն կը տեսնենք։ Ձմեռորդութեան մէջ այսպիսի նախատեսութիւն ունեցող մարդը բաղձալի ընկեր մ'է։ Թամբին փոկը կը փրթի, եւ ահա ան կը հանէ թել եւ թամբագործի ասեղ։ Նախատեսեց թէ այդ ասեղն հարկ կրնայ ըլլալ եւ ուստի իր հետ առաւ զայն։ Կ'իջեւանինք ողոմելի դիւղ մը ուր ճաշակելի ոչինչ կայ յարմար։ Ան կը հանէ իր պայուսակէն ուտելիք պատրաստուած թիթեղեայ տուփ մը զոր ճիշտ այսպիսի պարագայի համար իր հետ առած է։ Եթէ ուղեկիցներէն մին հիւանդանայ, նոյն նախատեսող մարդն ունի պարզ բայց ազդեցիկ դեղ մը։ Ես այդ մարդուն հետ ճամբորդած եմ, թերեւս դուք ալ։ բայց եթէ ըսէինք թէ ո՛վ էր ան, նոյն անունը պիտի չտայինք։ Այս տեսակ նախատեսութիւնը երբեմն կը կոչուի անձրեւոտ օրուան համար նախապատրաստութիւն։ Զինք գիտեր թէ գալ եղանակին մէջ ո՛ր օրերն անձրեւոտ պիտի ըլլան։ Բայց դիտնք թէ քանի մը օր պիտի անձրեւէ եւ անոնց համար կը պատրաստուինք։ Այսպիսի նախատեսութիւն չատ կը պակսի Միացեալ Նահանգներու հարաւակողման սեւամորթներէն չատին, ինչպէս տեսանք անցեալ տարի երբ անոնց մէջ կ'ապրէինք։ Այս հաւանօրէն բնական յատկութիւն է մասամբ, մասամբ ալ արդիւնք անոնց նախկին դերութեան վիճակին։ Ապագային համար հոգ չունին ընտւ։ Եթէ կեբակուր ունին այս իրիկուն, կը պարեն, կ'երգեն, եւ երջանիկ կ'ըլլան նոյն իսկ եթէ տան մէջ բան մը չգտնուի վաղուան նախաճաշի համար։ Մինչեւ որ այս տղայական ընթացքը չթողուն, անյարմար են իրենց տրուած քաղաքացիական իրաւունքներուն։ Իմաստուն մարդը դիտողութենէ եւ փորձառութենէ կը սորվի այն բաները որ կրնան պատահիլ հաւանօրէն, եւ պատրաստութիւն կը տեսնէ անոնց համար։ Կրնայ չդիտնալ ժամանակը։ բայց ո՛ր առնն ալ գան անոնք, բոլորովին պատրաստ կը գտնեն զայն։ Դէպ առաջ կը նայի իրեն համար, նաեւ իր զաւակներուն համար։ Ամսօրեան յաջող քանի՛ քանի մարդիկ իմաստուն ծնողաց այսօրինակ նախահոգութեան պարտական են աւելի քան զոր կարող են յայտնել։

Եւ ապա կայ դէպ առաջ, չատ առաջ նետուած ակնարկը, հեռատեսութիւն, որ ամենէն ալ կարեւորն է։ Գիտենք թէ քանի մը բաներ ստոյգ են, թէեւ չկրնանք գիտնալ անոնց ժամանակը։ Գիտենք թէ մահն ստոյգ է եւ թէ գատաստանն ստոյգ է։ Ուրիշ ոչ մէկ բանի ստուգութիւնն այս աստիճան բարձր է։ Գիտական գուշակութիւններն իսկ ստուգութեան այս աստիճանը չունին։ Կ'ըսենք թէ գիտենք որ սա բնութեամբ խաւարում մը պիտի ըլլայ այսինչ ժամանակ, եւ չիտակ է այդպէս ըսել։ Մեր գիտութեան հիմն է դիտողութիւն՝ քանի մը հարիւր տարւոյ վրայ տարածուած։ Բայց ընդունելու ենք վերացական հնարաւորութիւնը բնական յեղաշրջութեան մը (որու նմանը երբեք ծանօթ չըլլայ մարդկային կարճ դիտողութեան կամ պատմութեան), որ խափանէ այդ խաւարումը։ Սակայն մահուան եւ գատաստանի դիտութիւնը Աստուծոյ խօսքին վրայ հիմնուած է։ Այդ կ'ըսէ մեզի թէ «մարդոց սահմանուած է մէկ անգամ մը մեռնիլ,» եւ թէ «ամէն մարդոց վրայ տարածուեցաւ մահը։» Կ'ըսէ նաեւ թէ «ամէն մէկը իր մարմնոյը ըրածներուն փոխարէնը պիտի առնէ։» Մահուան ու գատաստանի յարակից չատ իրողութիւններու անտեղեակ ենք։ Բայց քուն

մահը եւ դատաստանը կը նախատեսենք բացարձակ ստուգութեամբ ։ Նախատեսութեան այս տեսակին այնչափ անհրաժեշտ է մեզի որչափ ուսպէտ է այն տեսակը զոր յիշեց երեւակայական Հրատարին։ Այս կանխադիտութեան համաձայն գործած ենք ։ Իբրեւ խմաստուն մարդիկ մեր ինչքերն ապահովագրած ենք հրդեհի դէմ։ Մեր հոգիներն ալ ապահովագրած ենք խղճի խայթի կրակին դէմ, որ ըստ մեր Քրկչին անչէջ է ։ Դրամ կը պահենք հիւանդութեան եւ ծերութեան օրերու համար գործնք կը նախատեսենք ։ Երկնից մէջ ալ գանձ դիզած ենք ։ Մեր տղայոց մխիթարութեան վրայ կը տալաւորենք սա դաղափարը թէ պատանեկութիւնը չափահասութեան համար պատրաստութեան շրջան մ'է, թէ ինչ որ հիմա կը ցանեն՝ նոյնը պիտի քաղեն այնատեն ։ Սորվեցուցած ենք նաեւ թէ այս կեանքն յաւիտենական կեանքի համար պատրաստութեան ժամանակ է, եւ թէ պիտի ունենան կա՛մ յաւիտենական կեանք կա՛մ յաւիտենական կորուստ ։ Կ'ըսենք անոնց թէ կը խաբուին պատուաւոր եւ յաջող կեանք մը պատանեկան զուարճութեան վաղանցիկ հաճոյքներուն զոհելով ։ Կ'ըսենք նաեւ թէ կը խաբուին երբ բոլոր աշխարհը չահին եւ իրենց հոգիները կորսնցնեն ։ Ժամանակ պիտի գայ, երբ սուկ ներկայ կեանքին վրայ մտածող անցնիւր մարդ պիտի ըսէ, «Ո՛րքան կարճատես եղած եմ ես ։ Ի՜նչ յիմարութիւն էր որ ըրի դէպ առաջ չնայելով, երբ գիտէի թէ մահուան դռներէն անցնելով պիտի մտնէի յաւիտենականութիւն, որու համար պատրաստուելու կերպը սորվեցուցած էր ինծի Աստուած ։» Կարճատեսութեան այսպիսի յանցանք ունի՞նք մենք ։

ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Ո՛րչափ յիմար պիտի համարէինք մէկը որ այս սքանչելի աշխարհին ընդարձակութիւնն իր առջեւ ունենալով ընտրէր փակուիլ մութ ու նեղ խցիկի մը մէջ ։ Ո՛րչափ աւելի յիմար է ան, որ տիեզերքի չափ լայն եւ երկնից չափ բարձր խորհուրդներ կարենալով ունենալ, կ'ընտրէ փակուիլ եսի անձուկ ու ողորմելի խցիկին մէջ ։

—Բան մը կայ որ մեր աշխատութեան մէջ մոռնալու է, եթէ կ'ուզենք որ մեր աշխատութիւնը պտակուի յաջողութեամբ ։ Այդ քանն է մեր անձնականութիւնը ։ Դրամ, դաստիարակութիւն, ժամանակ եւ տաղանդներ, տուն՛ք ընաւ կարող չեն հակակշռել կէս սրտով կատարուած աշխատութեան անպատեհութիւնները ։

—Եթէ մեր կեանքերուն արմատներն աւելի խոր ըլլային, մեր կեանքերուն պտուղներն աւելի խոչոր պիտի ըլլային ։

—Նեղ պարագաներու վաճառը սա է որ սիրտը կրնայ իր քաղցրութիւնը կորսնցնել եւ դառնանալ ։ Բայց Քիստոս իր աղքատութեան, չքաւորութեան, քիչ չահով ծանր աշխատութեան եւ Գալիլեայի չվնասող կեանց յատուկ բոլոր մանր մունր նեղութիւններու եւ անպատեհութիւններու տարիներն անցուց այնպէս անդորր, խաղաղ եւ սիրաղեղ սրտով որպէս թէ տակաւին երկնից մէջ կ'ապրէր ։ Երբեք չդժգոհեցաւ, չձանձրացաւ ։ Երբեք չվախցաւ վերջին լուման վաճառած կամ վերջին նկանակը կերուած տեսնելով ։ Ինք նախ կենդանի օրինակ եղաւ այն դասին, զոր ուղեց իր աշակերտներուն տալ անձկութեան դէմ ։

ԺՊԻՏՆԵՐՈՒՆ ՁՕՐՈՒԹԻՒՆԸ

Դիտցուած է թէ մարդիկ քաղաքավարութեամբ ազատած են իրենց կեանքը, ինչպէս կը հաստատեն չատ պատմութիւնները ։ Այս պատմութիւններէն երկուքը կրնան չահեկան ըլլալ մեր ընթերցողներուն ։

Շատ տարիներ առաջ Ֆիլատելֆիացի հանդուցեալ Տր· Շիփըն իր տունէն մեկնեցաւ առտու մը կանուխ եւ վազոցէն վար իջաւ աճապարանօք, եւ ահա տեսաւ տարօրինակ եւ վայրագ կերպարանքով մարդ մը որ աչքը իր վրայ տնկած էր ։ Բնազդական քաղաքավարութեամբ մը Տր· Շիփըն ժպտեցաւ, դլխարկը հանեց եւ անցաւ ։ Յետոյ հրազէնի ձայն մը լսուեցաւ ։ Տր· Շիփըն արագ մը ետին դառնալով տեսաւ որ օտարականը իր տունէն նոր մեկնած էր իրեն պատահող առաջին անձը սպաննելու խելագարի մը դիտաւորութեամբ ։ Տր· Շիփըն առաջին անձն էր · բայց անոր բարձրաձայն անվեհերութիւնը եւ բնական եւ ստացական քաղաքավարութիւնը մարդը նպատակէն վրիպեցուցած էին, եւ զնդակը յաջորդ անցորդն ընդունած էր ։ Այդ ժպիտը եւ խոնարհութիւնը ազատած էին անոր կեանքը ։

Սակէ մէկ դար առաջ Ամերիկայի մէջ մարդ մը սահմանադլխին վրայ որսորդութեան եկած էր քանի մը բարեկամներու հետ ։ Զատուեցաւ ընկերներէն եւ ճամբան կորսնցուց ։ Որչափ կը ջանար նորէն ճամբան գտնել, այնչափ կը հեռանար եւ անտառին մէջ կը մրցնէր ։ Գիշերը վրայ հասաւ անծանօթ անտառի մը մէջ ։ Ծոդնած պարտասած պառկեցաւ ծառի մը տակ եւ քնացաւ ։ Առաւօտուն երբ արթնցաւ, սարսափով տեսաւ որ մարդ մը վրան կը նայէր, եւ երբ աչքերը վեր վերցուց, հասկցաւ որ չրջապատուած էր թշնամի Հնդիկներէ ։ Խումբին պետը, պատերազմի ժամանակի յատուկ ներկերով ներկուած եւ փետուրներով զարդարուած, իր վրայ ծռած էր ոչ հաճելի կերպարանքով ։ Մարդը հասկցաւ իր վտանգը, բայց անկէ պրծելու միջոց չունէր ։ Հնդկաց լեզուէն ալ բառ մը չէր դիտեր, բայց իր անձին՝ ուժէն էր ։ Դիտէր Բնութեան ընդհանուր լեզուն, եւ կը հաւատար թէ մինչեւ իսկ պատերազմական ներկերու եւ փետուրներու տակ մարդ կը կրէ իր մարդկային զգացումները ։ Համարձակօրէն աչքը յառեց Հնդկին վրայ եւ ժպտեցաւ ։ Կամաց կամաց իր վրայ նայող աչքին վայրագութիւնը անցաւ, եւ վերջապէս համապատասխանող ժպիտ մը եկաւ անոր երեսին վրայ ։ Սպիտակամորթը ազատուած էր ։ Վայրենին զանիկա իր խցիկը տարաւ, եւ քանի մը օր յետոյ անոր բարեկամներուն դարձուց ։ Քաջութիւնը, ինքնազսպութիւնը եւ կենցաղավարութիւնը փրկած էին անոր կեանքը ։

ՈԳԵԼԻՑ ԸՄՊԵԼԻՔ

Չափաւոր խմելու չատագովներուն փաստը սա է թէ Գաղղիոյ նման երկիրները, ուր գինին դրեթէ ընդհանրութեան ըմպելին է, չատ քիչ փորձառութիւն ունին արբեցութեան չար ներդործութիւններուն ։ Եւ սակայն վտահելի չատ մը աղբիւրներէ հանուած վկայութիւնն կ'երեւնայ թէ գինի խմելը անխուսափելի հեռեւանքներ կ'ունենայ Գաղղիացի ժողովրդին մէջ, եւ աւելի զօրաւոր ըմպելիներու կ'առաջնորդէ ։ Ժիւլ Քլարէթի, Փարիզի փայլուն հրապարակագիրը, կ'ըսէ թէ Գաղղիոյ պատուհասը ալքոլամոլութիւնն է ։ Այս, կ'ըսէ, ոչ միայն խմողին վնասակար է, այլ ապչութեան եւ մահուան սերմերը կը հաղորդէ անոր սերունդին ։ Աչքի ղարնող իրողութիւն մըն է թէ Փարիզի մէջ ապուշներու հինդերորդ դարմանատունը մօտերս չինուեցաւ անբուժելի արբեցողներու համար ։ «Դաղղիացիք,» կ'ըսէ Մ· Քլարէթի, «աչխարհիս մէջ չիմարագոյն ալքոլխմողները կ'ըլլան ։» Անոնք մէկ տարուան մէջ մարդ դլուխ իրը լինը քաչ ալքոլ կը ապառնին ։ Որթատունկներուն մակաբոյծի մը պատճառաւ ասրուելուն համար ոգելից ըմպելիք վաճառողները զանազան քիմիական հեղուկներ չուփայ կը հանեն, որոնց վրայ գինի գրուած է ։ Եւ այս թունաւոր ըմպելիները արագ արագ իրենց մահացու գործը կը կատարեն ժողովրդին բոլոր դասակարգերուն մէջ ։ Երբ ասոր կցենք ապահնթի կիրառութիւնը, բանը ահաւոր հանգամանք մը կ'առնէ ։ Ուսանողներ կը խմեն իբրեւ առօրեայ զօրացուցիչ, եւ սոսկալի ունակութիւնը կ'արմատանայ քաչաղողջ ձկնորս դասակարդին, բիւրտ եւ հուժկու Բրիտոններուն եւ Նորմանտացւոց մէջ, որոնց առողջութիւնը եւ ոյժը կը քանդուի այս ոճրագործութեան զրգռող դէպին, եւ որոնց սերունդը կը ժառանգեն իրենց արբեցող ծնողներուն բոլոր ախտերը ։ Ալքոլը Գաղղիոյ մէկ միլիոն ֆրանք կ'ըլլայ տարուան մէջ ։ «Սակայն,» կ'ըսէ Մ· Քլարէթի, «արդելքն անկարելի է, վասն զի գինեվաճառները դէմ կ'ելլեն իւրաքանչիւր պատուիրակի որ կը յանդգնի քուէ տալ այդ մասին ։»

—Գինեվաճառներու չարիքներուն վրայ Նիւ Եորքի քարոզիչներէն Պատ· Մէտիսըն Ս· Փիլբըրս հետեւեալ ապշեցուցիչ բաները խօսած է մօտերս իր մէկ քարոզին մէջ· 1895 Յունուար 1էն մինչեւ 1896 Յունուար 1, եւ հակառակ անտեսական տագնապներուն, Նիւ Եորքի քաղաքացիները 5,051,000 տակառ ըմպելիք խմած են ամէն տեսակէ, ծախսելով 138,710,208 տոլար ։ Եթէ այս դումարը արծաթ տոլարի վերածուի, տեսնելով թէ 32,000 հատ մէկ տակառաչափ կ'ընէ, եւ մէկ կառքի մէջ դրուի մէկ տակառաչափ, եւ կառքերն իրարմէ չիսուն ոտք հեռու չարուին, մէկ առտուան ժամ 10էն մինչեւ յաջորդ առտուան ժամ 4 պիտի տեւէ անոնց կէտէ մը անցքը ։ Արդ եթէ այս ահագին դումարը օրէնքին եւ Աւետարանին հակառակ անհրաժեշտ պէտքերու գործածուի, Նիւ Եորք քաղաքին առեւտուրին այնպիսի զարկ մը պիտի տար որ պիտի ստիպուէինք գիշեր ցերեկ աչխատիլ փոփոխակի բանուորներ գործածելով որպէս զի խնդրանքները հայթայթուէին ։

—Գալով ոգելից ըմպելիքին եւ աղքատութեան յարաբերութեանը, Մր· Փիլբրս սպէս կը խօսի· «Ընկերվարականութիւն զրգռողները կ'ըսեն թէ արբեցութեան պատճառը աղքատութիւնն է ։ Նիւ Եորքի, Փիլատելֆիոյ, Պալթիմորի եւ Շիքագոյի գինովներու թաղերուն քննութիւնը, որ 1894ին կատարուեցաւ Ազգային Ժողովին հրամանով եւ Պատուարժան Քարոլ Տ· Բայթի կառավարական հանճարեղ վիճակագրին տեսչութեան ներքեւ, ցուցուց սա զարմանալի իրողութիւնը թէ գինովներու թաղերուն քնակչաց չահած ստակը Ամերիկացի ժողովրդին ընդհանրութեան միջին չահէն աւելի է ։ Աւելի կ'ընտրեն քիչ սենեակներ եւ չատ ըմպելի ։ Քննութիւնը կը ցուցնէ թէ գինովներու թաղերուն մէջ ոչ միայն ուրիչ տեղերէ աւելի քնակիչներ կան քնակարաններուն նայելով, այլ նաեւ թէ ուրիչ տեղերէ աւելի գինետուններ կան քնակիչներուն նայելով ։ Նիւ Եորք քաղաքին մէջ միջին հաչուով մէկ գի-

նետուն կայ իւրաքանչիւր 200 անձի համար, իսկ անոր դիմաշէներու թաղերուն մէջ՝ մէկ դիմետուն՝ իւրաքանչիւր 129 բնակչի համար։ Վերոյիշեալ քաղաքներուն մէջ դիմովներու թաղերու ընտանիքները չաբաթը միջին հաշուով 16–21 տոլար կը չահին, որ բաւական է անոնց հանգստաւէտ կեանք ընծրհելու լաւագոյն բնակարաններու մէջ։ Արբեցութիւնը աղքատութեան պատճառն է մանաւանդ քան արդիւնքը։»

—Նոյն քարոզին մէջ հետեւեալ յարմար լուսաբանութիւնը կայ։ «Աղքատ գործաւոր մը առաւօտ մը երբ արթնցաւ՝ իր կնոջ պատմեց հետաքրքրական երազ մը զոր տեսած էր այն գիշերը։ Երազին մէջ տեսաւ որ չորս առնէտներ կարպաս կու գային իրեն։ Առաջինը չատ գեր էր, եւ անոր ետեւէն կու գային երկու վախտ առնէտներ, իսկ ամենէն վերջը եկող առնէտը կոյր էր։ Երազողը մեծապէս չփոթեցաւ մտածելով թէ արդեօք ի՛նչ չարիք պիտի պատահի, վասն զի լսած էր թէ երազին մէջ առնէտ տեսնելը աղէտներ կը նշանակէ։ Այս մասին կնոջը դիմաց, բայց նա, լուռ կկին մը, օգնութիւն մը չէր կրնար ընել անոր։ Որդին, որ լսած էր հօրը ըրած պատմութիւնը, մեկնութիւն մը տուաւ երազին։ 'Գէր առնէտը,' ըսաւ, 'էրն է այն դիւնետան ուր այնքան յաճախ կ'երթաք, երկու վախտ առնէտներն են մայրս եւ ես, իսկ կոյր առնէտը հայրս է։'»

—Թայլը լրագիրը կ'ըսէ։ «Աւելի աղէկ է ոդեվից ըմպելիքի համար ծախսուած ստակը ծովը նետել։ Աւելի աղէկ կ'ըլլար որ եւ դիպուածօրէնը ժանգոտէր հասկին մէջ։ Զկայ աղգաց հարստութիւնն աւելցնելու եւ մարդկային ընկերութեան բարոյականութիւնը զարգացնելու ճամբայ մը որ այնքան արագ ժամանէ նպատակին, որքան ի սպառ ջնջումը ոդեվից ըմպելիներու պատրաստութեան, վասն զի ասոնք ամբաւ վատնումի եւ անխառն չարիքի պատճառ են։»

ԲՆԱՒԵՂ

Արդարեւ զարմանալի է որ ծանօթ մեռաղներուն մէջ ամենէն հասարակներէն եւ օգտակարներէն մին այսչափ ուշ ծառայութիւն մատուցանէ մեզի։ Բնաւեղը (ալումինիում) ամէն կաւի զանգուածի մէկ մեծ մասը կը կազմէ։ Ուրեմն մեր չորս քողորտիքը ամբաւ քանակութեամբ բնաւեղ կը գտնուի։ Հաւանօրէն «ապագային» մեռաղը պիտի ըլլայ այն. վասն զի նախ՝ չատ թեթեւ է, երկաթին մէկ երրորդ ծանրութիւնը միայն ունի։ Ո՛րքան դիւրին պիտի ըլլայ կահ կարասիներու փոխադրութիւնը երբ, օրինակի համար, ջերմոցները (սոպա) բնաւեղէ չինուին։ Երկրորդ՝ ոսկիի եւ արծաթի պէս դիւրաւ կը բանուի։ Կրնայ նուրբ թել քաշուիլ։ Կրնայ ծեծուելով բարակ տախտակներու վերածուիլ։ Դարձեալ, պինդ մեռաղ մըն է եւ դիւրաւ չկոտրուիր։ Նիքելի պէս պայծառ փայլ կը ստանայ, բայց անոր պէս դիւրաւ չժանգոտիր։ Դեղեցիկ գոյն ունի, արծաթի գոյնին նման, բայց հաւկթին ճերմկուցէն չաղօտանար լինչպէս կ'աղօտանայ արծաթը։ Զայնատու է եւ զանգակներ կրնան չինուիլ անկէ։ Թունաւոր չէ, ինչպէս անդիկը, օրինակի համար. ոչ ալ թթուներէ այնչափ կ'ազդուի որչափ պղպեղաթը կամ երկաթը։

Այս մեռաղն իրեն բոլոր լաւ յատկութեանց հետ գէշ յատկութիւն մը ունի, որուն համար մինչեւ հիմա մեկուսի մնացած է։ Հնազանդ չէ։ Զգար ուզուած ժամանակը, թէպէտ քիմիագանութիւնը կը կանչէ զանիկա իր ամենազօրաւոր թթուներովը եւ ամենայերմ կրակներովը։ Երկչոտ եւ անկախ մեռաղ է, եւ ամուր մը կը փակչի իր բնակարան կաւին։ Դարի մը չափ ժամանակ իմաստուն մարդիկ անցաղող ելած են զանիկա երեւան բերել, եթէ ոչ՝ մեծ ծախքով եւ դժուարութեամբ։ Բայց արուեստանոցին հետզհետէ աւելի վարպետ կը բլթին, եւ ամէն տարի մեռաղը աւելի քիչ երկչոտ կ'ըլլայ, եւ կը համարձակի իր կաւեղէն ճգնարանէն դուրս ելլել՝ հետզհետէ աւելի չափաւոր կաշառքով։ Համառօտիւ, բնաւեղը հիմա տակառչափներով կը չինուի, ժամն դնով կը ծախուի, եւ հաւանօրէն չատ հեռու չէ այն ժամանակը երբ միւս մեռաղներէն չատին տեղը պիտի բռնէ եւ հաղարաւոր հասարակ պէտքերու պիտի գործածուի։

ԱՓՐԻԿԷԻ ԳԱՃԱՃՆԵՐԸ

Ոմանք տակաւին կը տարակուսին Ափրիկէի մէջ գաճաճներու ցեղի մը իրական գոյութեան վրայ։ Թերեւս Մր. Ալպերթ Լոյտի այդ երկրին մէջ ատացած փորձառութիւնն ալ պիտի չհամոզէ զանոնք։ Եւ սակայն Մր. Լոյտ, երիտասարդ Անգղիացին, այդ մանր էակներուն վրայ իր ատացած փորձառութիւնը պատմած է։ Մր. Լոյտ գաճաճներուն մեծ անտառէն անցաւ, որուն հիւսիսային մասէն անցած էր Սթենլի։ Հոն մտաւ Մոլենիի մօտերը որ է Քոնկոյի պետութեան սահմանագլխի ամրոց մը, եւ քանի օրէն Ազուվիմի դեռը հասաւ։ Խաղաղասէր եւ աղնուաբարոյ գաճաճները չրջապատեցին դանիկա անտառին կեդրոնը, եւ ըսկզբ եռեւ թէ քանի մը օրերէ ի վեր գինքը կը դիտէին, թող տալին որ իրենց լուսանկարները հանէ։

Անոնց ոչ մին չորս ոտքէ (1¼ մեթր) աւելի բարձր էր։ Մարդիկը մինչեւ իրենց կուրծքին կհան իջնող մօրուք ունէին, եւ այդ ցեղին մէջ չէր դտնուեր մէկը որ չատ դգեստ հագնէր։ Ծառի կեղեւի չերտերէ չինուած թեթեւ զգեստ մը, աղեղ մը եւ նետեր ատոնց սովորական սպառազինութիւնն էին։ Մր. Լոյտ հեծանիւ մը ունէր իր դոյքերուն մէջ, եւ անով պտըտեցաւ գաճաճներու դեղի մը չուրջը։ Բնիկները յանկարծ ապչեցան։ Կը պարէին եւ աղաղակներ կը հանէին «օձի վրայ հեծնող եւրոպացին» տեսնելով։ «Անճատպէս,» կ'ըսէ, «չատ մեծ մարդասիրութեամբ ընդունուեցայ այս մարդակերներէն։ Ես զանոնք հասարակ նուաստ արարածներ չդտայ, այլ մարդավայել բարքով անձինք որ իրենց հաւասար կը նկատէին զիս։» Եւ սակայն ունէին «աչքեր որ կապիկի աչքերու պէս չարունակ կը դառնային։» Անտառին խաւարը սոսկալի էր։ Ճանապարհորդը կէսօրին անդամ չէր կրնար այնքան տեսնել որ կարդար, եւ կարող չեղաւ լուսանկարներ հանել, բայց միայն դեղերուն մէջ եւ կէս ժամ պէտք էր լուսանկարն առնելու համար։ Ժամանակ ժամանակ ծառերէ մաքրուած փոքրիկ բացատան մը կը հանդիպէր, բայց առհասարակ անտառը թափանցող լոյսը յառաջացեալ արշալոյսի կը նմանէր։ Ցաճախ յերկիր կը տապալէին հսկայ ծառեր, խզելով տեղին մահահանդէս լռութիւնը։ Ատոնցմէ մին ինկաւ Մր. Լոյտի եւ իր ընկերներուն անցնելէն ճիշդ ետքը։ Մր. Լոյտ կ'ըսէ թէ իր ճամբուն քանի մը մասերուն վրայ իրմէ առաջ մարդու ոտք կոխած չէր, եւ մենք բոլորովին կը հաւատանք ասոր։

ՄՐՋԻՒՆՆԵՐ
(Քոնֆէքը Նոր Աբրիզէն)

Ամառուան տաք օր մը մինչ դրան առիճաններուն վրայ կը դտնուէի, ուշադրութիւնս գրաւեցին առջին առջին վազող քանի մը մրջիւններ։ Մանկութեանս ժամանակ ճամպիքային մէջ չատ անգամ չաքար կը ցանէի անոնց համար, եւ անկիւններու եւ խորշերու մէջ՝ վառեակի ոսկորներ։ Բայց երբեք ուսումնասիրած չունէի զանոնք Սըր Ճոն Լըպոքի կամ Տր. Տալինկերի նման։ Սակայն հիմա այս Անգղիական մրջիւնները աւելի աղէկ դիտելու համար, նստայ գետինը։ Տեսայ թէ կարեւոր գործ մը ունէին, մանաւորապէս առանգուղի առիճանին անկիւնը չաղախին հետ որուն քով կը թուէր թէ կը լուսակցէին, եւ պատրաստ էին նպատակ մը գործադրել։ Ցետոյ երկու երեքը մէկ կողմ գացին, եւ ահա չատ պարզ կերպով յայտնի եղաւ անոնց նպատակը։ Տեսայ մրջիւն մը որ իր բերանը մեռած մրջիւն մը ունէր, եւ քանի մը մրջիւններ անոր կը հետեւին զոյգ զոյգ։ Հիմա ա՛լ չէին վազեր, այլ՝ հաստատուն քայլերով կ'երթային դէպ ի գերեզման, փոչոտ անկիւնը, ուր դրին մեռած մրջիւնը։ Ցետոյ բաժնուեցան իրարմէ, եւ քանի մը վայրկեան եռքը մրջիւն մը չէր տեսնուեր գետնին վրայ։

Իմ փոքրիկ եղբօրորդիս եւ ես մինչ կը պտըտէինք ամառուան օր մը գեղեցիկ անտառի մը մէջ, նստանք կակուղ խոտաւէտ հողաբլրի մը վրայ՝ հանգչելու համար։ Հասկըցանք թէ մրջիւնի բոյն մըն էր այն։ Մրջիւնները սաստիկ գրգռեցինք, եւ գոնուանակութեամբ տեսանք որ իրենց դէր փոքրիկ ճերմակ ձուերը կը կրէին ճիշդ ինչպէս որ կատուները կը կրեն իրենց ճագերը անոնց պարանոցէն բռնելով։

Դրան աւաղուտ սանդուղներէն վար իջնելու ժամանակ, մրջիւն մը, որուն այժը չէր բաւեր վերցնել ճամբուն վրայ դտնուած չաղախի կտոր մը որ արդելք էր իրեն, կացաւ, եւ ահա տեսայ որ ուրիշ առոյգ մրջիւն մը կայնեցաւ, եւ չփոթած մրջիւնը արագ մը հրելով յառաջ քշեց զայն, որ իր ճամբան չարունակեց ուրախանալով անտարակոյս։

ՍՈՒՐԲ ԳԻՐՔ ՀԱՄԲՈՒՐԵԼ
(Սայընտիֆիք Ամերիքըն)

Հին սովորութեան մը չարունակութիւնն է վկայերէ պահանջել որ համբուրեն Աստուածաչունչը կամ Նոր Կտակարանը երբ դատարաններու մէջ երդում կը ձգուի անոնց։ Պատճառ մը չտեսնուիր թէ ինչո՛ւ վկայի մը թոյլ չտրուիր երդում ընել իր ձեռքը սրբազան Մատեանին վրայ դնելով։ Ուսեալ դատաւորներ արտօնած են զայս։ Անգամ մը երբ կին մը վկայութեան կանչուեցաւ, իր Աւետարանը բերաւ անոր վրայ երդումընալու համար։ Եւ անոր կանխամտածութիւնը եւ խմաստութիւնը գովելի են։ Պէտք չէ որ չարունակուի Աստուածաչունչն համբուրելու սովորութիւնը, ի տես ապացոյցներու այն ապչեցուցիչ թուոյն զոր առ ձեռն ունին մանրէաբանները։ Նիւ Եորք քաղաքի դատաւորաց կաճառին մօտերս դուռմարուած նստին մէջ քննուեցաւ ոստիկանութեան տեսակներու առջեւ վկաներէն Աստուածաչունչն համբուրել պահանջելու սովորութեան դադարման խնդիրը, եւ անոնցմէ մէկը այդ ժամանակէն առաջ արդէն ջնջած էր այդ սովորութիւնը այն դատարանէն ուր կը նախագահէ ինք։ Մինչ խընդիրը պաշտօնապէս քննուած չէր, դատա-

ւորներէն ոմանք խօսեցան խնդրին վրայ, եւ ընդհանուր զգալիարը թուեցաւ թէ այդ սովորութեան բարձման կողմն էր։ Դատաւոր Քըտլիչ ըսաւ թէ կ'ուզէր Ա.ստուածածաչունչ համբուրելու սովորութիւնը ջնջուած տեսնել, վասն զի Ա.ստուածաչունչն ամէն տեսակ անձեր անխտիրութեամբ կը դրծածէն, եւ այս կրնայ պատճառ ըլլալ ախտեր հաղորդելու, չրիմունքներուն փափուկ թաղանթներուն միջոցաւ։

Դատաւոր Քըտլիչ չարունակեց, «Ըսած եմ վկաներուս որ չհամբուրին Ա.ստուածաչունչը, վասն զի ղէպք մը պատահեցաւ երկու տարիի չափ առաջ։ Վկայ մը հարցաքննութեան պահուն տեսնուեցաւ որ անիկա գարչելի եւ տարաիոխիկ ախտ մը ունէր եւ անոր չըրթունքներուն վրայ վէրքեր կային։ Միւս վկային արդելեցի վարակեալ Ա.ստուածաչունչն համբուրել, եւ հրամայեցի կորսնցնել այն դիրքը։»

Դատաւոր Միւտ ըսաւ թէ գաստիարակեալ անձինք սովորաբար կը համբուրեն բուն իրենց ձեռքերը երբ կը բռնեն գիրքը։ Բոլորովին ճշմարիտ է այս։ Բայց գալով տգէտ անձանց, սա կարծիքն յայտնեց թէ աւելի ճըշմարտութիւն ձեռք կը բերուի անոնցմէ եթէ համբուրեն Ա.ստուածաչունչը, վասն զի սարսափ կը զգան ապառնի պատժէ, երբ այսպէս երդում ընելու առեն սուտ վկայութիւն կու տան։ Դատաւոր Տիւէլ ըսաւ թէ Ա.ստուածաչունչ համբուրելը տարբերութիւն չըներ վկաներուն համար։ Դատաւոր Սիմս կարծիք յայտնեց թէ ձեռքերը վեր բարձրացընելով երդում ընելը չատ մը աւելի ազդու եւ վեհ է։ Դատաւոր Օլմթէտ ըսաւ թէ երբ գիրքը չատ աղտեղուած ըլլար, վկային կ'ըսէի որ չհամբուրէ։ Դատաւոր Փուլ Ա.ստուածաչունչ համբուրելու սովորութիւնը ջնջած է իր դատարանին մէջ, եւ իրեն այս ըրածը պատճառ եղած է այս քննութեան։

Գոհացուցիչ է տեսնել որ Նիւ Եորքի դատաւորները այսպէս կը ստուարին դատարաններու մէջ առողջապահական բարեփոխումներու, եւ յուսալի է թէ խնդիրը պիտի չքծուի, այլ քննութեան պիտի առնուի բարձրագոյն տեսանողներու դատաւորներէ։

ՀՐԵԱՅՔ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴ(*)

(Ա.ծբլկեան Հբեական Ընդր մը)

Փէթըրսըն քաղաքի փոքրաքանակ առեւտուր ընող խանութները պտըտելու պահուս թուեցաւ ինծի թէ տեղւոյն Հրէից ստուար մեծամասնութիւնը Ծնունդն եւ Կաղանդի օրերն իրրեւ ոտն կը պահեն եւ բաւական չահաղրդուելով։ Պատճառը երբեք հասկըցած չեմ։ Սակայն յայտնի է թէ չատեր, մանաւանդ վերին կոչեցեալ դասակարգերու պատկանող Հրեաներ, չարունակ իրենց դրացիներուն բարուց ու վարուց նմանելու հետամուտ են։

Եթէ տիկին Օպրայըն (Իռլանտացի) Ծնունդեան նուէր մը գնէ ձիւմիի համար, իր դրացին տիկին Լէվի (Հրեայ) կը կարծէ թէ լաւ բան մը կ'ըլլայ եթէ ինք ալ նոյնպիսի ընծայ մը գնէ իր պզտիկ ծաքլին համար։ Տիկին Լէվի աներեսայն հաւանականութեամբ ընաւ հաճակրութիւն չունի Ծննդեան ոտնին իսկական նպատակին կամ խորհրդին նկատմամբ, բայց կը սիրէ թափօրին խառնուիլ։ Դարձեալ, չուզեր որ իր պզտիկ ծաքլը զրկուի զգայ Ծննդեան օրը, երբ ձիւմի, Փէտի եւ Թոմի (Իռլանտացի կամ Ամերիկացի տղայք) իրենց ընծաները փաղոց ոտնին թաղին տղայոց աքանչացման առարկայ ընելու համար։

Սակայն եթէ պզտիկ ծաքլի ուսուցուէր թէ ինք Ծննդեան ոտնին համակրելու տեւէ պատճառ չունի, եւ թէ ինք Հրեայ ըլլալով բացարձակապէս ծուռ բան կը գործէ, եթէ մասնակցի անոր վերաբերեալ տեւէ հանդէսի, անտարակոյս մեծնալով աւելի զօրաւոր եւ աւելի հաւատարիմ Հրեայ մը պիտի ըլլար։ Դէթ պիտի դիտնար թէ իր կրօնքը քիչ մը տարբեր է իր խաղընկերներուն կրօնքէն, որոնք իր առջեւ ի ցոյց կը դնեն իրենց ընծաները եւ կը չանան իր նախանձը չարժել։ Հրեայ մայրեր եւ հայրեր իրենց զաւակներուն մեծ անիրաւութիւն կ'ընեն երբ Ծնունդեան նուէրներ կը տանին իրենց տուները։ Աւելի վեսս կը գործեն երբ Ծննդեան ծառ կամ Տօնածառ կը կանգնեն իրենց սրահներուն մէջ եւ անոր չուրջ կը հաւաքեն իրենց բարեկամները եւ ազգականները Ծննդեան ոտնի գիչեր։

Քաղաքին վերի մասերն երթալու պէտք չունինք այդ տեսարանները տեսնելու համար։ Սրդէն սա թաղերուն Հրեայ տուներուն մէջ կ'երեւին բազմաթիւ ոտնածառեր։ Մեր քրիստոնեայ դրացիներն անչուշտ քիչ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այն Հրեաներուն որոնք կը չանան իրենց նմանիլ, մինչեւ իսկ կրօնական գործերու մէջ։ Ոեւէ ազգի կամ կրօնքի պատկանող ողջամիտ մարդեր կամ կիներ միշտ կը հիանան այն անձին վրայ, որ համոզումներու տէր է եւ զանոնք պահպանելու քաջասրտութիւնն ու անկախութիւնն ունի։

ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳԱՑ ՎՐԱՑ

(Տր. Հ. Ս. Ճէլալեան, Ա.ֆրիկա)

(Շար. նախորդ Ընթ-ին և վերջ)

Փարիզի դաչնագիրն կը թողու յիշեալ արշիպեղագոսը Միացեալ Նահանգաց, սակայն Քոնկրէսէն ներս եւ դուրս կան հզօր աղդեցութիւններ որք հակառակ են այդ կղզեաց միացման (annexation) այս երկրին հետ։ Անոնք կ'ըսեն թէ դրաւել երկիր մը առանց առանալու անոր բնակչաց հաւանութիւնը՝ հակառակ է Ամերիկեան աւանդութեանց եւ սահմանադրութեան։ Նաեւ այդ կղզեաց բնակիչք իրր 8–10 միլիոն խառնածիններու խառնուրդ մը լինելով ազատ քաղաքացիներ լինելու ընդունակութիւնը չունին։ Այս հակաձաւալականաց (anti-expansionists) պաշտպանները մին է՝ Մեսչուսեցի երկու Ծերակուտականաց մին Ճորճ Ֆ. Հոր։ Իսկ իր պաշտօնակիցն Հենրի Քիպըթ Լոճ ծաւալականաց (expansionists) առիներն առանցնուն չատադովն է։ Անպէս որ Մեսչուսեց նահանգն այսօր ունի ազգային խորհրդարանին մէջ երկու Ծերակուտականք, որք երկոքին կառավարական կուսակցութեան պատկանելով հանդերձ՝ այս խնդրոյն մէջ բոլորովին հակառակ ընթացքի կը հետեւին։ Այս ճշմարիտ է ուրիշ մի քանի նահանգաց մասին եւս։

Ճարդ քաղաքական երկու գլխաւոր կուսակցութիւնք եղած են, բեէբլպլիքըն եւ փեմոքրըթ։ Սակայն ազգային ծաւալման ներկայ աստիճանին մէջ այս կուսակցութիւնք իրենց նախկին որոշիչ յատկանիշները կորուսանելով միմեանց խառնուած են։ Հաւանօրէն կուսակցութիւնք պիտի վերակազմուին, ինչպէս եղած է յանցելոյսն։ Երբ Մեսչուսեցի բեէբլպլիքըն ծերակուտականն, Մր. Հոր, կրնայ միանալ նախորդ նախագահ կրովըր Քլիվլենտի եւ նախորդ նախագահական ընտրելի Մր. Պրայընի հետ՝ որեւէ խնդրոյ մը մէջ, յայտ իսկ է թէ այդ խնդիրն կուսակցութիւնները վերաճուելու չափ կարեւոր լինելու է։

Ծաւալականք որ նաեւ կրնան կոչուիլ յառաջդիմականք՝ վերոյիշեալ առարկութեանց կը պատասխանեն թէ ժողովուրդն է որ կը չինէ զսահմանադրութիւն, ոչ թէ սահմանադրութիւնն ժողովուրդ։ Հետեւապէս, երբ երկրին չահն կը պահանջէ՝ սահմանադրութիւնն կրնայ բարեփոխուիլ, որպէս եղած է յանցելոյսն։ Նաեւ փիլիպպեան կղզեաց գրաւումն միջոց մ'է վախճանի մը, որ է ունենալ Չինաստանի առեւտրական չուկային մէջ որոչիչ ձայն մը։ Այս կղզիք Չինաստանի ունեցած իրենց մերձաւորութեամբ Ամերիկեան կառավարութիւնը պիտի կացուցանեն Ասիական տէրութիւն մը, որ Եւրոպեան տէրութեանց հետ հաւասար ձայն պիտի ունենայ 400 միլիոն ժողովրդոց ճակատագիրը որոչելու մէջ։ Բաց աստի, կ'ըսեն թէ երբ այդ կղզեաց բնակիչք ժամանակի ընթացքին մէջ ցուցնեն թէ իրենք ղիրենք կառավարելու կարող են, ինքնօրինութիւն պիտի ստանան։ — Ասոնք են, ի միջի այլոց, ձեռնարկութիւնք որ յառաջ բերուած են թեր ու դէմ այս քաղաքականութեան։

Հիմա կ'անցնինք համառօտիւ քննելու սա խնդիրը թէ Միացեալ Նահանգք ինչ ազդեցութիւն կրած են այս պատերազմէն, եւ թէ սոյն ազդեցութիւնք ինչ ձեւի տակ պիտի արտայայտուին ազգային կենաց մէջ։

(1) Այս պատերազմն փոխած է Միացեալ Նահանգաց դիրքը հանդէպ Եւրոպիոյ, ի մասնաւորի հանդէպ Անգղիոյ։ Աչխարհագրականն դրից բերմամբ, այն է, արեւելեան կիսագնդին անջատեալ լինելով երկու մեծ ովկիանոսներով, այս երկրին ժողովուրդն ցարդ ինքզինք առաւել կամ նուազ կղզիացեալ կը նկատէր։ Սակայն այժմ տիրացած լինելով Փուպպոյի, Փորթօ Րիքօի, Փիլիպպեան արչիպեղագոսին եւ Հաւայեան կղզեաց՝ աչխարհածաւալ տէրութիւն մը եղած է։ Զկըրնար իւր ձայնը լսելի չընել աչխարհի քաղաքականութեան մէջ, եւ իւր հեռաւոր գաղթականութիւնները աղդուապէս պաչտպանելու համար ստիպուած պիտի լինի նիզակակցութիւն կնքել ուրիշ մեծ տէրութեանց հետ։ Սակայն այս դիրքն գոնէ ցարդ հակառակ համարուած է Ճորճ Ուաչինկթընի գաղափարին, որով մեծ հայրենասէրն կը խրատէր մանուկ հանրապետութիւնը զգուչանալ այլոց գործին խառնուելէ։ Սակայն ժամանակները փոխուած են։ Ինչ որ ճշմարիտ էր երբ ազգն միայն երկու միլիոն ժողովրդէ կը բազկանար, չկրնար գործնական լինիլ երբ այն է 75 միլիոն։ Բանին ընութիւնէն ազգն ծաւալած է, մեծցած է։ Անկարելի է պարփակել զայն քաղաքական կոպարներով։ Այն պիտի արտայայտէ իւր կորովը ամէն ուղղութեամբ։

Անդղիական մամուլն առհասարակ չատագոված է Ամերիկեան այս ծաւալումը, զի այնու կարելի պիտի լինի մերձաւորութիւն մը, մինչեւ իսկ յարձակողական եւ պաչտպանողական նիզակակցութիւն մը, դոյացնել երկու ազգաց միջեւ, որում Անգղիա կը կարծի։ Այժմ չենք լսեր Անգղիոյ դէմ անհաճոյ դիտողութիւններ հոս։ Անցեալն անցեալ է, եւ անոր տեղ սիրալիր յարաբերութիւն մը սկսած է մայր երկրին եւ իւր չահաւոր զաւակին միջեւ։ Սա անուրանալի է թէ Անգղիա մեծ ծառայութիւն մատոյց այս երկրին պատերազմին ընթացքին մէջ, խոտիչեզոք կեցուածքով եւ ուրիչները չեզոք կեցնելով։

(*)Այս է թերթիս 9 թուով խոստացուած յօդուածը։

(2) *Այս պատերազմն պիտի մաքրէ եւ զտէ երկրին կառավարական պաշտօնէութիւնը։ Բարձրագոյն տեղւոյ մէջ չատ տպականութիւն կայ, որ միայն կրնայ բարեկարգուիլ պաշտօնէութիւնը արժանեաց հիման* (merit system) *վրայ դնելով։ Մարդիկ կարգուած են պաշտօնի պլուխ, որ իրենց գործոյն վրայ լիուլի տեղեկութիւն չունին։ Հոն են, քանզի քաղաքական կռնակ ունին։ Ցայտ իսկ է թէ գաղթականութիւնները կառավարելու մասին այս երկիրն պիտի հետեւի Անգղիոյ ընթացքին, պաշտօնի վրայ դնելով խղճահար եւ կարող վարիչներ, եւ այս գրութիւնն վաղ եւ անագան ի գործ պիտի դրուի երկրին ներքին գործոց մէջ եւս։*

(3) *Այս պատերազմին վերայով ապացոյց մէ աղգային սահմանադրութիւնն ինչ ինչ մասերով կիրառելի չէ երկրին ներկայ կարօտութեանց։ Փիլիսոփայական յոյժ վերացական սկզբանց վրայ հաստատուած է, որ ինքնին չատ պատուական են, սակայն մինչեւ իսկ այս երկրին մէջ իրենց լիութեամբ չեն կիրառուիր, ո՛ւր միացեալ գաղթականութիւնք։ Մարգութիւնն դեռ սահմանադրութեան գաղափարականին հասած չէ։*

(4) *Այս պատերազմին ցոյց առաւ թէ բանակն յոյժ պէտք ունի վերակազմութեան։ Բանակին կառավարութիւնն առնուելով քաղաքական հացկատակներու ձեռքէն պիտի դրուի զինուորական արուեստին քաջահմուտ ձեռաց մէջ։ Այն ատեն միայն կարելի պիտի լինի արգելուլ վերջին ձախորդ փորձառութիւնները եւ ապահովել զինուորաց բարելաւութիւնը։ Նաւատորմիղն միւսար մ'է կատարելութեան։*

(5) *Այս պատերազմին հետեւանօք, Միացեալ Նահանգաց եւ իւր գաղթականութեանց միջեւ վաճառականական այնպիսի փոխադարձ առուրեաւ պիտի լինի որ մաքսապաշտութեան հին դրութիւնն առաւել կամ նուազ տեղի պիտի տայ ազատ մաքսի դրութեան։ Սրդէն իսկ փոփոխութիւնք ներմուծուած են ներկայ պարագայից համակերպելու նպատակաւ։ Միացեալ Նահանգք չեն կրնար յատագովել «բաց դուռ»ի վարդապետութիւնը Չինաստանի մէջ, եւ փակել դռները Փիլիպպեան կղզեաց մէջ։ Հոս եւս պիտի հետեւին Անգղիոյ քաղաքականութեան։*

Իսկ գալով գաղթականութեանց, Սպանիայէ առնուած կղզեաց ապագայն փառաւոր պիտի լինի։ Հիմա իսկ այս երկրին բարեսիրական եւ կրթական ընկերութիւնք սկսած են ճիւղեր հաստատել անդ ընդհնարու դաստիարակութեան համար։ Անոնց մէջ նոր կեանք պիտի ներմուծուի, եւ զարերէ ի վեր թագուն մնացած ղօրութիւնք պիտի ծաղկին եւ պտղաբերին։

Աշխարհ կը չարժի եւ քաղաքակրթութիւն մեծ քայլեր կ' առնու։ Տ՛այր երկինք որ ամէն ջանք ուղղուէր միայն բարձրագոյն նպատակին, որ է մարդկութեան բարոյական, իմացական եւ նիւթական զարգացումն։

ՖՈԼ ՐԻՎԸՐ

Ֆոլ Րիվըր 75–85 հազար բնակիչներէ բաղկացեալ գետեզերեայ քաղաք մըն է Միացեալ Նահանգաց Մասաչուսէց նահանգին մէջ։ Ունի 100–150ի չափ գործարաններ որոնցմէ չատերը բամպակի գործարաններ են։ Նշանաւոր գործարաններէն է «Ա.Մէրիլզըն Փրինթինկ Քըմփընի» անուամբ գործարանը, ուր կ'աշխատին իրը 2–3,000 մարդիկ։ Հոս բամպակը կը բերուի եւ տեղէ տեղ տարուելով մեքենաներու միջոցաւ կը մանուի, կը գործուի, կը ճերմկցուի, տեսակ տեսակ ներկերով կը ներկուի, ծաղիկներ կը տպուին վրան, կը ծալլուի եւ անտուկներու մէջ դրուելով դուրս կը դրկուի։ Կան նաեւ ուշադրաւ երկու դեղեցիկ չոգենաւեր, որոնք Նիւ Եորք կ'երթեւեկեն։ Ամէն օր իրիկունը ժամը 8ին (Ը. ե.) մին ասկից կ'ելլէ Նիւ Եորք երթալու բազմաթիւ ճամբորդներ տանելով, եւ միւսը Նիւ Եորքէ կու գայ առաւտան ժամը 5ին Ֆոլ Րիվըր։ Փառաւոր են իրենց սենեակներովն ու եղեկարական ճրագներով։

Ֆոլ Րիվըրի մէջ կան չատ մը եկեղեցիներ որոնք զիրար կը գերազանցեն դեղեցկութեամբ եւ հաստատութեամբ։ Եկեղեցի յաճախել ուզող անձը կը չուարի կիրակի օրեր թէ ո՛ր մէկն երթայ։ Ժողովներ կ'ունենան չաբթուան մէջ միայն երեքչաբթի եւ հինգչաբթի իրիկունները ժամը եօթնուկէսին։ Կիրակի օրեր ժողովներ կ'ունենան առաւտն ժամը 10½ին մինչեւ 12։ Ժողովէն եառքը 10–15 րոպէ միջոց կը տրուի, եւ ապա կիրակնօրեայ դպրոցները կը սկսին եւ կը տեւեն դրեթէ մինչեւ ժամը մէկ։ Ընդհանրապէս կիրակնօրեայ դպրոցներ կ'ունենան եկեղեցիներուն վարի յարկերը, ուր առատ Սուրբ Գիրք, երգարան եւ դասագիրք կայ։

Տեղւոյս նշանաւոր եկեղեցիներէն մին է Ժողովականաց կեդրոնական անուամբ եկեղեցին։ Հարուստ եկեղեցի մըն է։ Հոծ բազմութիւն կը յաճախէ։ Մր. Նայթ անուամբ երեց մը ունին, որ իր բարի վարքովն, աղնիւ բնաւորութեամբն ու լաւ քարոզելովն ժողովրդեան համակրութիւնը չահած է։ Քաղաքիս մէջ գտնուող Հայեր ընդհանրապէս այս եկեղեցին կը յաճախեն։ Կան նաեւ կարգ մը Չինացիներ որք քրիստոնեայ եղած են եւ միշտ եկեղեցի կու գան։ Թէ՛ Հայոց եւ թէ՛ Չինաց համար չատ ջանք ու աշխատանք կը թափեն Անգղիերէն լեզուն եւ Սուրբ Գիրք սորվեցնելու։ Այս երկու տարբեր երկրացիներուն եւ տարբեր ժողովուրդներուն կիրակնօրեայ Դպրոցի համար զատ զատ տեղեր եւ վարժապետներ, Սուրբ Գիրքեր եւ դասագիրք տուած են ձրիաբար։ Նաեւ փոքրիկ մատուռ մը կայ որուն մէջ 150–200ի չափ մարդիկ կրնան ժողով ընել։ Հայոց ձրի կու տան զայն՝ ժողով ընելու համար։

Եկեղեցւոյ չէնքը չատ գեղեցիկ եւ փառաւոր է։ Բազեղի նման բոյս մը չէնքին կէսը ծածկած է։ Գարունէն մինչեւ աշուն իւր կանանչութեամբ մեծ զարդ մը կու տայ արդէն գեղեցիկ չէնքին։ Դուռը դէպ արեւելք կը բացուի։ Երէցն ալ արեւելք կը նայի։ Դրսի մեծ զրան ներսի կողմը հարաւային կողման վրայ գեղեցիկ սենեակ մը չինուած է, ուր միշտ պատրաստ է խողովակով բերուած մաքուր ջուր, անուշահոտ օճառ, ձեռաց սրբիչ, խոզանակ եւ մեծ հայելի։ Հոս ամէնքն որ կ'ուզեն դէմքերնին դիտել որ մի գուցէ անյարմար վիճակի մէջ ըլլան, կը մաքրուին եւ կը պատրաստուին ներս երթալու։ Կարելի եղածին չափ մաքրութեամբ եկեղեցի կը մտնեն։ Վերնատունն ալ ունի չատ գեղեցիկ։ Սէնքը որ ոեւէ պատճառով ուշանան՝ ժողովը չը խանգարելու համար վերնատունը կ'ելլեն կամաց մը։ Ի՛նչ օրինակ բան։ Եկեղեցւոյ չէնքին հարաւային կողմը, դրեթէ պատկից, կիրակնօրեայ դպրոցի չատ յարմար չէնք մը կայ։ Կէսօրէն անմիջապէս վերջը հոս կը համախմբուին կիրակնօրեայ դպրոց սիրողներ։ Երէցը բնաւ չը խառնուիր։ Վերատեսուչ մը ընտրած են, ան կը կարգադրէ ամէն բան։ Քիչ անգամ երէցին ձայնը կը լսուի հոս։ Դասէն վերջը վերատեսուչը կը կարդայ ներկայ եղող աշակերտաց եւ վարժապետաց թիւը եւ հաւաքուած դրամին գումարը։ Լսած եմ թէ այս մէջտեղին հաւաքուած դրամը օտար երկիրներու համար կը գործածուի։ Երբեմն չաբաթը մէկ, երկու, մինչեւ իսկ երեք ոսկի կ'ըլլայ։ Տէրը վարձատրէ եւ օրհնէ։

Եկեղեցւոյ բուն սրահին մէջ Ծննդեան տօնին առթիւ հանդէս մը տեղի ունեցաւ։ Կարգ մը Հայերով ներկայ եղանք։ Եկեղեցւոյ քարաչէն ու կամարաձեւ դրան վրայ վրադրուած էր «Մտէք Սնոր դռներն գոհութեամբ եւ Սնոր սրահները օրհնութեամբ։» կամարաձեւ ամբողջ ձեղունը եկեղեցւոյ՝ կանանչ տերեւներու հիւսուած քներով զարդարուած էր եւ անոնց մէջ փայլուն ոսկեայ եղեկտրական ճրագներ կային։ Բեմին ճակատը կը տեսնուէր եառնկիւն մը Ամենասուրբ Երրորդութեան սկզբնատառերով։ Եառնկիւնէն քիչ մը հեռի կամարաձեւ նկարուած էր «Պաշտեցէք Տէրը սրբութեան գեղեցկութեամբ։» Քիչ մը աւելի անդին ալ, գարձեալ կամարաձեւ նկարուած, «Աստուծոյ պարգեւը յաւիտենական կեանք է Քրիստոս Յիսուս Տիրոջմով։» Բեմին հարաւային կողմը մեծ երգեհոն մը կար եւ առջեւը երիտասարդ մը պատրաստ նուագելու։ Քիչ մը անդին բարձրը երգիչ խմբակը կ'երեւէր, որու աղջիկ թէ մանչ անդամներուն իւրաքանչիւրը նորանոր երգեր ու տետրակներ ունէր իր ձեռքը։ Երգեհոնը առանձինն մեզմ եղանակաւ մը սկսաւ։ Ապա կիրակնօրեայ դպրոցի տեսուչն առհնապետութեամբ հանդէսն սկսաւ մէկ քանի վերջիկ երգերով որոնցմէ միոյն առաջին հատարն էր «Ցնծում աշխարհ, Տէրը կու գայ, Թող երկիր զայն ընդունի։ Թող ամէն սիրտ Սնոր տեղ պատրաստէ։» կ'երգեն, բայց ինչ կերպ։ Կ'երգէ միայն երգիչ խմբակը երգեհոնի ընկերակցութեամբ, եւ ժողովուրդը կ'ունկնդրէ։ Մերթ այնքան մեզմ ու այնքան ցած կ'երգեն որ կարծես թէ պիտի դադրին, իսկ մերթ եւս այնքան վեհ, այնքան բարձր, բայց յոյժ ներդաշնակ, որ կը կարծես թէ եկեղեցիին պատերը պիտի փլչեն երիգովի պարիսպներուն նման։ Բեմին վրայ երէցը կ'երեւի Սուրբ Գիրք ի ձեռին։ Կը կարդայ Ղուկ. Բ. 1—20 համարները։ Ընթերցումէն եառքը դողդողալով ալեհեր եւ ծերունի պատ. Պըք կը մօտենայ երէցին եւ ձեռքերը տարածելով կը սկսի ջերմեռանդ եւ մեծ հաւատքով աղօթել։ Այս անձը կը հոգայ տեղւոյս աղքատները եկեղեցւոյ ողորմութեան գանձանակէն։ Դարձեալ կ'երգուի, երգեհոն երգիչ խմբակ եւ ամբողջ ժողովուրդ միասին։ Կարգ մը երկաեռ մանուկներ եւ պատանիներ գոցեր ըսին չատ պարզ, որոշ եւ համաձայնակ կերպով։ Մանուկներ եւ պատանիներ երգեցին երգեհոնի հետ։ Ծննդեան տօնին առթիւ դեղեցիկ չատ մը ճշմարտութիւններ պզտիկներէ լսելէետեւ տեսանք նաեւ Բեթլեհեմեայ Աստղին ու դաշտին մէջ գտնուող հովիւներուն ներկայացումը պատանեաց միջոցաւ։ Ցոյժ սիրելի եւ քաղցր ժամուկէս մըն էր որ վայելեցինք այդ երեկոյ։ Հանդէսին իբրեւ վերջաբան «Ողջո՛յն մեծ Էմմանուէլին» երգուեցաւ։ Ապա երէցն առաքելական օրհնութիւնը տալով մեկնեցանք ուրախ եւ գոհ սրտերով։

Ամերիկա ՍԵԴՐԱՔ Ի. ՑԱԿՈԲԵԱՆ

Ա Զ Դ

Ցառաջիկայ կիրակի Անգղիացի աւետարանիչ Պատ. Կրըզ պիտի քարոզէ Կ. պոլսոյ Ե. Ք. Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովի մը մէջ ժամը 9ին (Ը. Թ.) ի Պայպըլ Հաուս։ Պիտի թարգմանուի Հայերէնի։

Եղբայրներ եւ քոյրեր կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ։

ՀԱՆԴԷՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ուրբաթ Սէլամլըղի արարողութենէն ետեւ Սպանիական դեսպան Քամփօ Սակրատօ մարքիզը պատիւ ունեցաւ ոչ–պաշտօնապէս ներկայանալ Ն. Կ. Վեհափառութեան։

Սամսոի նորընտիր իշխան Քոսթաքի Վայանի ուրբաթ հասաւ Վաթի (Սամոս) եւ սառնաձնեց իր նոր պաշտօնը։

Սամսոի նախորդ իշխան Միւզիւրիւս պէյ որ Պետական խորհրդոյ անդամ ընտրուած է՝ կղզիէն մեկնեցաւ դէպ ի մայրաքաղաքս։

Հանրային պարտքի վարչութեան տարեկան տեղեկագիրին հրատարակուեցաւ։ Վարչութեան ընդհանուր հասոյթը նախորդ տեւէ տարուան հասոյթէն իբր 35,000 ոսկի աւելի է։ Հանրային պարտքի Ս. Սէրիին ամբողջական վճարումէն հաքը Բ Սէրիին կազմով պարտաթուղթերն աւելի չուտով պիտի վճարուին, վասն զի Ս. Սէրիին վճարման յատկացուած տարեկան իբր 200,000 ոսկւոյ դուսմարը տրամադրելի կ'ըլլայ վճարելու համար Բ Սէրիին դեռ անվճար մնացած մասը որ 7,371,941 ոսկւոյ կը հասնի։ Դ Սէրին տարւոյս հետ կը սկսի օգտուիլ պարտաթղթերու վճարման կարգադրութենէն, տարեկան մինչեւ 120,000 ոսկւոյ վճարմամբ։ Իբր տասը տարիէն Բ Սէրիի պարտքն ամբողջովին պիտի վճարուի, եւ հիմա անոր վճարման յատկացուած գումարները պիտի գործածուին Գ Սէրիի պարտաթուղթերուն վճարման, եւ միեւնոյն ժամանակ Դ Սէրիի թուղթերը պիտի սկսին աւելցած գումարէն օգտուիլ Գ Սէրիի թուղթերուն տեղ։

Բ. Դուռը Հոլանտական կառավարութեան ծանոյց թէ ինչ ինչ վերապահումներով կ'ընդունի Զարին առաջարկութեամբ Մայիս 18ին Լահէյի մէջ դումարելի դէնըճնկէցութեան դեսպանաժողովին մասնակցելու հրաւէրը։

Անուղղակի տուրքերու վարչութիւնը Բ. Դրան մատոյց անցեալ 1314 տարւոյ հասոյթներուն եւ ծախքերուն տեղեկագիրը։ Մուտքն անցեալ տարուանէն 216,142 դահ. աւելի է։

Եղեռնագործ առնելի կողմէ նոր զեկոյց մը հրատարակուեցաւ նկատմամբ Հաթըզ Էօմէր փաշայի, որ ամբաստանուած է Ղանի պէյն սպանած ըլլալու յանցանքով։ Ըստ այդ զեկոյցին, նոյն ամբաստանեալին տասն օր պայմանաժամ կը չնորհուի առեանին ներկայանալու համար։ Եթէ այդ միջոցին չներկայանայ, ի բացակայութեան պիտի դատուի եւ պիտի ղրկուի իր քաղաքային իրաւունքներէն եւ առացուածքներէն։ Անոնք որ զիտեն անոր տեղը՝ պարտաւոր են իմաց տալ կառավարութեան։

Վիէննական կարդ մը սեղանաւորներու հետ կնքուած Պուլկարական նոր փոխառութիւնն ընդունուեցաւ Պուլկարիոյ նախարարական խորհրդէն։ Նոր փոխառութեան 5 միլիոն ֆրանքը կանխիկ կը վճարուի, 30 միլիոնը Մայիսին պիտի վճարուի եւ 15 միլիոնը Դեկտեմբերին։ Փոխառութեան թուղթերն հրապարակ պիտի հանուին 87 գնով եւ 6 առ հարիւր տոկոսով։ Դրամատուները նաեւ յանձն կ'առնեն 89½ գնով եւ 5 առ հարիւր տոկոսով 260 միլիոն ֆրանքի փոխառութիւն մը հրապարակ հանելով Պուլկարական այլեւայլ փոխառութիւնները ի մի վերածել եւ արդէն սկսուած երկաթուղիներու չինութիւնը լմնցնելու համար 28,000,000 ֆրանք հայթայթել։

Պուլկարիոյ Սոպրանիյէն լուծուեցաւ եւ նոր Սոպրանիյէի ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Մայիս 7ին։

Ս.կանակուռ Օսմանիյէ պատուանշան չնորհուեցաւ Լոնտոնի Օսմ. դեսպան Քոսթաքի Անթոփուլօ փաշայի։ Եւրոպայի քաղաքական ինչ ինչ չրջանակներու մէջ բաւական կարեւոր դէպք մը կը համարուի այս իրերու Անգղիոյ եւ Օսմ. պետութեան փոխադարձ յարաբերութիւններուն բարւոքման նշան։

Կայս. նոր հրամանագրի մը համաձայն, զինուորական ամէն ճիւղերէն քսան Օսմ. սպաներ որոշուեցան Գերմանիա երթալու եւ իրենց զինուորական կրթութիւնն ատարելու համար։

Գերմանական բանակէն Հայնցէ Փոն Քրանիքի գնդապետը, որ Գերմանիոյ կայսրէն պաշտօն ընդունած է նորագոյն դրութեամբ չինուած արագահարուած թնդանօթի մը նուիրելու Վեհ. Սուլթանին, կիրակի արտօնուեցաւ ոչ–պաշտօնապէս ներկայանալ Ն. Կ. Վեհափառութեան։ Գերմանական դեսպան Պարոն Մարշալ ներկայացուց զայն։ Վեհ. Սուլթանը, զեղեցիկ թնդանօթին վրայ իր սքանչացումն յայտնելէ հաքը, Գերմանական դեսպանէն խնդրեց որ Վիլհելմ կայսեր հաղորդէ այն մեծ հաճոյքը զոր զգացած է այդ նուէրն ընդունելով։

Կայս. կառավարութիւնը չաբաթ օր պաշտօնապէս յայտարարեց թէ կ'ընդունի որոշ չուէներն առողջապահական համաղգային ժողովին, որ անցեալները գումարեցաւ ի Վենետիկ։

Ուրբաթ օր առաւուան դէմ հրդեհ ծագեցաւ ի Մալթէփէ, Մարմարայի ծովեզերը։ Հրշէջոյց ջրհան չկայ հոն, բայց անմիջապէս հեռագրով ջրհան ուղարկեցաւ Գալաթալէ եւ Հայտարփաշայէ։ Քիչ յետոյ ջրհան մը հասաւ Գալաթալէ, յետոյ մասնաւոր կառախումբ մը Սենատոլուի երկաթուղիներու ընկերութեան վերաբերեալ երիք ջրհան բերաւ Հայտարփաշայէ, եւ կրակը վերջապէս մարուեցաւ 81 չէնքի, որոնց 48ը տուն էին, այրուէլէն հաքը։

Կարդ մը վաճառականներ սովորութիւն ունին դրոշմաթուղթ գնելու եւ Եւրոպա ղրկելու, որպէս զի Թուրքիոյ համար հոն տպուած ծանուցումներու վրայ փակցուին։ Որոշուեցաւ որ Եւրոպայէ բերուած ծանուցումները որոնց վրայ արդէն իսկ փակցուած են դրոշմաթղթերը՝ իրենց տէրերուն չյանձնուին մինչեւ որ խնամով չքննուին մաքսատան մէջ։

Սամսոի նորընտիր իշխան Քոսթաքի պէյ իր պաշտօնատեղին երթալէն առաջ պաշտօնական հրաման մը ստացաւ, որով կ'արտօնուի այդ կղզւոյն յատուկ թղթատարական դրոշմաթուղթ հրապարակ հանելու։

Անգղիոյ նախորդ նախարարապետ Լորտ Րոզպէրի կիրակի մայրաքաղաքս ժամանեց Անգղիական Քլէնէֆ զբօսանաւով, որով պտոյտի եղած է Միջերկրականի մէջ։ Երբ Քլէնէֆ ժամանեց, Վեհ. Սուլթանի թիկնապահներէն Սաորդ փաշա գնաց այն նաւը եւ Լորտին բարի գալուստ մաղթեց Ն. Վեհափառութեան կողմէ, եւ պալատական կառքերով ընկերակցեցաւ մինչեւ Անգղիական դեսպանատունը, ուր Լորտն հիւր եղաւ իր կարճ այցելութեան միջոցին։

Կիրակի երեկոյ Գերմանական դեսպան Պարոն Մարշալ եւ Գերմանացի դնդապետ Հայնցէ սեղանի հրաւիրուեցան ի կայս. պալատ։ Այդ սեղանին ներկայ եղան նաեւ Մեծ Եպարքոսը, նախարարներ եւ պալատական բարձրաստիճան պաշտօնատարներ, նաեւ Գերմանական դեսպանատան պաշտօնեաներէն ոմանք։

Երեքշաբթի Պարսից ամանորը կամ Նէվրուզի տօնն էր։ Պարսից դեսպանն այդ առիթով ընդունելութիւն մը տուաւ իր դեսպանատան մէջ, ուր Պարսից գաղթականութեան երեւելիները, օտար դեսպանատուներու չատ պաշտօնեաներ եւ պատուիրակական ներկայացուցիչներ ներկայ եղան եւ չնորհաւորեցին դեսպանը։

Փետր. 23էն մինչեւ Մարտ 24 ձիատէլի մէջ ժանտախտէ մեռնողներուն համադումարը 24 էր։ Մէքքէի առողջական վիճակը լաւ է, կ'ըսուի։ Քամարա կղզին, ուր ժանտախտէ կ'ենթարկուին Հնդկաստանէ եկող ուխտաւորները, մինչեւ հիմա 12,143 ուխտաւոր հասած են։ Ասոնց 10,858ը իրենց քառանթինան լրացուցած եւ մեկնած են։ Մէկը ժանտախտէ բռնուած է այդ կայանին մէջ, բայց սկսած է ապաքինիլ։

Եէմէնի Միհապէչէ գաւառակին մէջ ի ձէպել Մէխիք քանի մը ապստամբներ երեւցած են եւ ցրուուած՝ կայս. զօրաց ձեռամբ։

Պոլսոյ Ֆաթիհ թաղին մէջ բնակեալ հրաժանագործ Ալտիւբրահամ ձերբակալուեցաւ մեթալիք կեղծ ատմոց եւ քսանոց քչելու պահուն։ Խուզարկուեցաւ անոր տունն ալ, ուր դրամ հատանելու գործիքներ եւ կաղապարներ գտնուեցան, ինչպէս եւ բաւական քանակութեամբ կեղծ դրամ։

Ուրբաթ Աւստրիական Պոհեմիա չոգենաւը Գերմանացի բազում զբօսաշրջիկներ բերաւ։ Ասոնք ներկայ եղան Սէլամլըղի արարողութեան եւ ճաշի հրաւիրուեցան պալատան պարտէզին մէջ։ Շաբաթ եւ կիրակի այցելեցին Թոփգափուի կայս. պալատը եւ մայրաքաղաքիս չահեկան դիտաւոր վայրերը։ Երկուշաբթի Պոհեմիա ուղեւորեցաւ Աթէնք։

Վենետիկի Մխիթարեան միաբաններէն Ծակ. Վ. Իսավէրեանց նամակով մը ծանուցած է Պօղոս փաշայի թէ աւարտած է Հայերէն երկասիրութեան մը Ֆրանսերէն թարգմանութեան տպագրութիւնը, որու համար 600 ոսկի նուիրած էր Հանգուցեալ Նուպար փաշա։ — Կովկասեան Հայոց Բարեգործական ընկերութիւնը վերջնապէս տիրացած է Ց. Խուդադեանի կողմէ կտակով թողուած հարստութեան, որու գումարը տարւոյս սկիզբը կը հասնէր 111,982 րուպլի։ — Վանայ առաջնորդական նորընտիր տեղապահ Ներսէս Եպսկ. Սալանեան կը պատրաստուի վան երթալ։ Իր տրամադրութեան տակ պիտի ունենայ 1500 ոսկւոյ գումար մը ղրկ Հայոց Հայրապետը ղրկած էր կարօտեալներու համար։ — Ըստ Սբ–Եփ, Պագուզի այրի Տիկին Տէր Ցակոբեան 25,000 րուպլի նուիրած է եկեղեցւոյ մը կառուցման համար ի յիշատակ իր հանգուցեալ ամուսնոյն։ Եկեղեցիին չինութեան այժմէն իսկ ձեռնարկուած է ի Տիւեճան։ — Այս օրերս երեւան եկած է տետրակ մը որով կ'ուզուի հաստատել թէ Հայոց եկեղեցին ի սկզբան Լատինադաւան էր եւ Լատինածէս։ Կը լսուի թէ Հայ եկեղեցականներ կը պատրաստուին ի մօտոյ այդ տետրակին պատասխանել։ — Մէկուկէս չաբաթէ հետէ մայրաքաղաքս հասած են համակրելի Մր. Միլարա եւ Անգղիացի աւետարանչ Պատ. Կրըզլ, եւ իրենց չինուչ քարոզներով կը միխիթարեն ու կը խրախուսեն հոգեւոր պակսէն մայրաքաղաքիս Աւետ. ժողովուրդը։ Կիրակի Մր. Միլարա քարոզեց Իւսկիւտարի Հայ Աւետ. մատրան մէջ, եւ նոյն աւուր պնակի հասոյթը (141½ դահ.) յատկացուեցաւ Վանի կարօտեալներուն։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փիլիպպեանց պարբերաբեր. Ամէն օր կռուի նոր լուր կը բերէ։ Որոշ կը տեսնուի թէ Զօր. Օթիսի նպատակն է, օգնութիւն ընդունած ըլլալով, պատերազմը վուլթոյ յառաջ տանիլ մինչեւ որ Ամերիկացիք անձնատուր ըլլայ կամ գերի բռնուի։ Զինուորական այս գործունէութիւնն անկանոն էր, վասն զի Միացեալ Նահանգներու եւ Սպանիոյ միջեւ անուանական վիճակն էր պինդուլի վիճակ։ Սակայն պնդով կ'ըսուէր թէ Սպանիա իրաւունք չունի այս կացութիւնն անպայման կերպով երկարելու եւ Ամերիկացիներն ապստամբներու յարձակումներուն, միանգամայն միջազգային կնճիռներու վտանգին, ենթարկելու։ Այդ կացութեան վերջ տրուեցաւ Սպանիոյ խնամակալ Թագուհիին կողմէ հաշտութեան դաշնագրին վաւերացմամբ, զանգի Սպանիոյ ներկայ նախարարութիւնը սա կարծիքն ունի թէ սահմանադրութեան 51րդ յօդուածին համաձայն Թագուհին կարող է կնքել եւ վաւերացնել ամէն տեսակ դաշնագիր։ Զօր. Օթիս Սպանիական իշխանութիւններուն եւ ապստամբներուն միջեւ ամէն բանակցութիւն արգելած է Սպանիական գերիներու արձակման նկատմամբ, եւ Ամերիկեան կառավարութիւնն անտարակոյս պիտի վաւերացնէ անոր այս անօրինութիւնը։ Իբրեւ փրկանք ընդունուած դրամը, եթէ հնար ըլլար, զինուորական ապառաղինութեան պիտի գործածուէր, որով ապստամբները կարող պիտի ըլլային աւելի երկար ատեն չարունակել իրենց դիմադրութիւնը։ Բոլոր կռիւը Մանիլայի չուրջ տեղի ունեցած է եւ Ամերիկեան կորուստն անշան է։ Անցեալ երկուշաբթի առաւօտ Ամերիկեան զօրքերն յառաջ քալեցին եւ վանեցին տեղացիներն այն ամուր դիրքէն զոր դրաւած էին Փասիկ աւանին վերեւի լեռնակողին վրայ։ Ճակատի առաւօտուն Ամերիկացիք իրենց թնդանօթակիրներուն օգնութեամբ դէպ ի քաղաքն արշաւեցին, ճակատեցան թշնամիին որ անոր դրսի կողմը ամրացած էր, եւ բուռն ճակատամարտ մը տեւեց քշեցին զանոնք նախ աւանը եւ ապա անկէ ալ անդին։ Չորեքշաբթի երեք հազար ապստամբներ վտրձեցին վերստին դրաւել Փասիկ եւ Փաթէրոս աւանները։ Զօր. Հուիթըն առաւիկ ճակատամարտով մը վանեց թշնամին, 400 գերի բռնելով անոնցմէ եւ ծանր կորուստեան մատնելով զանոնք։ Հետեւեալ օրն Ամերիկացիք արշաւեցին Փասիկէ անդին, եւ նորէն բուռն կռիւ տեղի ունեցաւ։ Զօր Օթիս կը հեռագրէ թէ Իօիլօէ առնուած լուրերէն կը տեսնուի թէ կացութիւնը բարւոքուած է։ Նկրոս կղզիին վիճակն ամենէն աւելի քաջալերիչ է եւ անդորրութիւն կը տիրէ հոն, նմանապէս Սէպու կղզիին մէջ, ուր գնդապետ Սմիթ կը վարէ գործերը։ Գլխաւոր ուրիշ երկու կղզիներ ալ, Սամար եւ Լէյթէ, միտքը յայտնած են որ Ամերիկեան զօրքեր հանգին։ Ապստամբներու իշխանութիւնը սահմանափակուած է Լուձոն կղզիին մէջ, եւ Փասիկ գետին երկայնքին Ամերիկեան դրաւմամբ դրեթէ երկու հաւասար մասի կը բաժնուի ապստամբ թակալօներուն կողմէ դրաւուած երկիրը։

Գերմանիա. Հինգշաբթի Պիղմարք իշխանին մարմինը Ֆրիտրիխսրուէի դղեակէն փոխադրուեցաւ այն դամբարանը որ յատկապէս կառուցուած էր իշխանին եւ իշխանուհւոյն համար։ Կայսրը զագաղներուն ետեւէն քալեց Հէրպերթ Պիղմարք իշխանին որդին եւ ներկայ եղաւ ամբողջ արարողութեան որ իբր քսան վայրկեան տեւեց։ 3,000ի չափ մարդիկ ներկայ էին յարգանաց այս հարկն հատուցանելու համար մեծ վարչապետին։ Բրուսիական Լանտթակը նոյն օր ի պատիւ անոր ղանց ըրաւ իր գումարումը։ Անցեալ չաբթու Մր. Սէսիլ Բոտս Պերլին կը դանուէր եւ պատիւ ունեցաւ ներկայանալ կայսեր, որ կայսրուհիին հետ ներկայ եղաւ նաեւ հացկերոյթի մը զոր Անգղիական դեսպանը տուաւ ի պատիւ Մր. Բոտսի։ Այդ տեսակցութիւնը ներուն հետեւանքով պայմանագրութիւն մը կնքուեցաւ Թահիթիի եւ Բարեյուսոյ Գլխին միջեւ Գերմանական Արեւելեան Աֆրիկէի ճամբով հեռագրաթել մը հաստատելու։ Երկաթուղոյ մը չինութեան վերաբերեալ բանակցութիւնները վերջնական ելքի մը չյանգեցան։ Բայց կը կարծուի որ անոնց վերջնական յաջողութիւնն ապահովուած է։ Սրանց պատճառ Պերլինեան Թղթակիցը վստահ է թէ միայն մանրամասնութիւնները եւ պաշտօնական ձեւակերպութիւնները կը մնան որ դեռ պիտի կարգադրուին։ Թէ՛ հեռագրաթելին, թէ՛ երկաթուղոյ գծին նկատմամբ Գերմանիոյ վճռապետական իրաւունքները պիտի պահպանուին Գերմանական Աֆրիկէի մէջէն անցնող հատուածին վրայ, որ ամբողջ գծին մէկ եօթներորդ մասը պիտի կազմէ։ Երկու ձեռնարկներն ալ ի գլուխ պիտի հանուին Գերմանական դրամագլխով եւ Գերմանացիներու ձեռամբ պիտի կատարուի չահագործումն ու վերին հսկողութիւնը։ Այս համաձայնութենէն կը տեսնուի թէ Գերմանական ղգացումը մեծ փոփոխութիւն կրած է Ճէյմսընի արշաւանքէն ի վեր, երբ Մր. Բոտս սաստիկ անհաճոյ եղաւ Գերմանացիներուն։ Սակայն երկաթուղին վաճառականութեան գործ մը պիտի տայ այնպիսի կերպով որ ամէնքը պիտի օգտուին, եւ չահեկան է այս պատեհութեամբ դիտել թէ Աֆրիկեան առեւտուրին ամենէն աւելի չահագրգռուող երկիրներն են Մեծ Բրիտանիա, Գերմանիա եւ Միացեալ Նահանգները։ Անցեալ տարի Անգղիա գրկած է Աֆրիկէ 22,200,000 Անգղ. ոսկւոյ ապրանք, Գերմանիա 3,045,000 եւ Ամերիկա 2,640,000 Անգղ. ոսկւոյ ապրանք։ Մր. Բոտս հինգշաբթի մեկնեցաւ Պերլինէ եւ այդ մրջոցին համակրութեան նոր ապացոյց մը ընդունեցաւ կայսրէն, որ իր լուսանկարը գրկեց իր ստորագրութիւնը կրող։ Բայց ի Աֆրիկէի հիւսիսակողմէն հարաւակողմը գացող երկաթուղիին չինութենէն, ուրիշ գիծ մը պիտի չինուի Գերմանական հարաւարեւմտեան Աֆրիկէի մէջ, որու համար նոր ընկերութիւն մը կազմուեցաւ 25 միլիոն մարք դրամագլխով։ Շինութեան պիտի ձեռնարկուի անմիջապէս, վասն զի պղնձի ճոխ հանքեր գտնուած են։ Ռայխսթակը 141ի դէմ 209 քուէով մերժեց կառավարութեան գինուորական ծրագրին գլխաւոր յօդուածը։ Գլխաւոր տարբերութիւնը սա էր. Ռայխսթակը կ'ուզէր խաղաղութեան ժամանակ բանակին զօրաց թիւը 7,000 պակաս ընել քան կառավարութեան կողմէ առաջարկուած թիւը։ Կայսեր առաջին հակուածն եղաւ Ռայխսթակին լուծումն ու նոր ընտրութիւն հրամայել։ Բայց յետոյ Պատերազմական նախարարին արտօնութիւն տուաւ իմացնել Ռայխսթակին թէ գինուորական իշխանութիւնները կ'ընդունին խորհրդարանին կողմէ որոշուած թիւը։ Այսպէս ուրէք բախտաւոր տեղի չունեցաւ։ Ապա ծրագիրն ընդունուեցաւ 132ի դէմ 220 քուէով։ Ընդունուեցաւ նաեւ որոշում մը թէ Ռայխսթակը պատրաստ է դալ տարի կամ միւս տարին ընդունիլ ծրագիրը մը որով չնորհուի Գերմանիոյ միացեալ կառավարութիւններուն կողմէ այժմ խնդրուած յաւելումը, եթէ տեսնուի թէ զօրաց արդի թիւն անբաւական կու գայ։

Ամերիկա. Նիւ Եորք քաղաքի Ովինսորը պանդոկն ուրբաթ այրեցաւ եւ կ'ըսուի թէ հարիւր անձեր մեռան։ Լոնտոնի Թերթերու ուղղուած հեռագրալուր մը կ'ըսէ թէ նոյն օր Հաթէրաս հրուանդանին դիմաց Ամերիկեան երեք ծովամթերակիրներ ընկղմեցան փոթորկի ատտակութենէն։ — Սպանիոյ երեսփոխանական ընտրութիւններն Ապրիլ 16ին պիտի կատարուին, իսկ Ծերակոյտի անդամներուն ընտրութիւնն Ապրիլ 30ին։ Նոր խորհրդարանը պիտի դումարի Յունիս 2ին։ — Պապը չպախարակիր այնպէս արագ որպէս կը յուսացուէր։ Վերջին քանի մը օրերու մէջոցին կարեւոր յառաջդիմութիւն մը չըրաւ դէպ ապաքինում։ — Պարսից Ծոցին եւ Ղերքը Լինկա աւանին Արաբացի չէյխը Պարսից կառավարութենէն ապստամբեցաւ։ Զօրք ղրկուեցաւ անոր դէմ եւ 36 ժամու կռուէ մը ետքը ամրոցն առնուեցաւ, բայց պահասան զինուորները փախան։ Երկու կողմէն իրր 20ական մարդ մեռան։ Պարսիկ զօրքերը աւարի տուին աւանին Արաբական թաղերը։ — Բաց ի Եւրոպական կառավարութիւններէն Ամերիկեան, Չինական, Ճափոնական, Պարսկական եւ Սիամական կառավարութիւններն ալ պատուիրակ պիտի ղրկեն ղէնընկէցութեան խորհրդին։ — Անգղիոյ դիպլոմատական ընկերութեան տեղեկագրէն կը տեսնուի թէ անցեալ տարի 240 մեռեալ այրուած է եւ առաջին դիակիզութենէն ի վեր որ տեղի ունեցաւ 1885ին՝ համագումարն հասած է 1283ի։ Ընկերութեան նախագահն իր տեղեկագիրը ներկայելու պահուն յորդոր կարդաց որ Լոնտոնի քաղաքապետութիւնն ի նկատ առնէ խնդիրը թէ արդեօք դիակիզութիւնը պարտաւորիչ ընելու չէ՞ ամէն անոնց նկատմամբ որոնք կը մեռնին վարակիչ ախտերու յոռեգոյններէն մինով։ — Մ. Իւռպէն Կոհիէ, որ դատի ենթարկուեցաւ «Բանակն Ազգին Դէմ» անուն իր դիրքով Ֆրանսական բանակը վատահամբաւած ըլլալու ամբաստանութեամբ, անպարտ արձակուեցաւ։ Վկաներուն մեծամասնութիւնը, որու մէջ կային չատ Ծերակուտականներ եւ երեսփոխաններ, յայտարարեց թէ յիշեալ դիրքը չպախարակեր բանակը, այլ միայն դտնուած զեղծումները մատնանիշ կ'ընէ։ — Մենելիք կայսրը տրամադիր կը թուի Հապէշեւիտալեան նաեւ Հապէշեւսուտանեան սահմանադրութիւններու խնդիրը բարեկամաբար կարգադրելու։ Իտալական գաղթականութեան կառավարիչը կը ջանայ նոր ճամբաներ չինել գինուորական եւ վաճառականական նպատակներու համար։ Նաեւ մտադիր է Հապէշստանէ անցնող հեռագրաթել մը չինել, որու մեծապէս նպաստաւոր է Մենելիք կայսրը։ Կառավարիչը նմանապէս ձեռնարկած է մուծանել սուրճի տունկի մշակութիւնը եւ կ'ուսումնասիրէ սա խնդիրը թէ արդեօք կարելի է նաեւ ձգախիժի ծառի մշակութիւնը։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Գոնսոլիտէ 24
Բուէնոս Երկաթուղի 119

ԴՐԱՄ-Գ. Օսմ. ոսկւոյ 100է

Մէջիտիէ	108	2	Նաբոլէոն	87	19
Մէճիտիէ	94	20	Գրիժէ	54	8
Մանր արծաթ	102		Անգղ. ոսկի	110	7
Ռուսիոյ բոլ	90	20	Մահէթ Թղթ.	8	55

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ՊՈՅԱՃԵԱՆ
Ֆիննանցիալար Եոզուղը, Ամերիկան Խան